

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε΄ | ΑΘΗΝΑ, Δευτέρα 1 του Γενάρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οίκονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 228

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η άρρωστη, δούλα.
- Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ. Τέσσερα χρόνια.
- ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Παρμύθια Μολίβου (Μιτυλήνης).
- ΣΠΗΛ. ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Κουβέντες—'Αητός.
- ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης, Ν. Χαντζάρας.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΕΣΣΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

'Ο διευθυντής του «Νουμά» μου θυμίζει πως τό φύλλο του κλεί, τώρα με τό κλείσιμο τής χρονιάς, τέσσερα χρόνια τής ζωής του. Τέσσερα χρόνια τής ζωής ενός ανθρώπου μπορεί γιά τίποτε νά μή λογαριάζονται. Τέσσερα χρόνια στό δρόμο ενός έργου, σάν τό «Νουμά» μπορεί νά είναι σημερινά μις ελάκρης ζωής με λογής σταθμούς, αλλαγμάτων, ξετυλιγμάτων, κατορθώματα. Δέ μου φτάνει νά τού σφίξω τό χέρι του διευθυντή του «Νουμά» και νά τού εύχθώ γιά τό φύλλο του ζωής πολυχρονότικη και προκοπή, με τά λόγια τά συνθησιμένα στην περίσταση. Λόγια τυπικά και φιλικά, όσο κι άν είναι τής καρδιάς, εδώ δέν πρέπει νάχουν τόπο. Πρώτ' απ' όλα, τ'αξιζει ό «Νουμά» τά συγχαρητήρια και τά χερσορριζήματα; Παρουσιάζεται, εφημερίδα μαζί και περιοδικό, έντυπο αφιερωμένο σε μιá ιδέα, όργανο με συνείδηση και με κυβερνήτρα γνώμη, γιά τό κατόρθωμα, μίρα με τή μέρα, σημαντικώτατης αλλαγής. 'Η αλλαγή αυτή μες φαίνεται, κατά τήν ώρα και κατά τήν περίσταση, κατά τό μάτι που τή βλέπεις, κι από τή μεριά που τήν άγναντεύεις, τότε γεγονός που όλο και πλάθεται, τότε χημικικό αντίοργισμα που πάντα θα μες ξεγελάει, μά πάντα είναι αλλαγή, που χρειάζεται, — κι όσο περνάει ό καιρός, τόσο πιο πολύ θα χρειάζεται, — κεφάλια και καρδιές, χέρια και πόδια, όλα φωτεινά, γερά, γιά τήν αντίσταση, γιά τήν επανένσταση, γιά τή δημιουργία, γιά τό σύστημα. 'Ο «Νουμά» όργανο, μαζί πόλεμου και θεμελιωμού και παιγνιδιού, μαζί διορισμένος νά φέρνεται σά μπαλτάς και σά μυστήρι και σάν κιθόρα, αξίζει τάχα γιά ό,τι προωρίστηκε; Στά τέσσερα τούτα χρόνια έφερε στό ζήτημα κάτι που νά λογαριάζεται; Βόηθησε τήν αλλαγή; Τήν ύψωσε τήν ιδέα: έπλεξε χορούς: ώργάνωσ' έστρατιές; Και σε κύκλο που τίποτε άκόμα δέν μπορεί νά είναι τελειωτικό, που ό πόλεμος δέν μπορεί άμέσως νά κατασταλάξει στην άγκαλιά τής Νίκης, που νικητής είσαι και μονάχα γιατί είσαι πολεμιστής, και που τό νάγωνίξesai μονάχα είναι κάτι σά νά θριαμβεύεις, τί κατόρθωσε ό «Νουμά»;

Ξεφυλλίστε τά τέσσερα χρόνια του. Ένας άνθρωπος μπορεί πολλά νά μες κρύψει από τή ζωή του. 'Η ζωή του «Νουμά» βρίσκεται φαρδιά πλατιά ξετυλιγμένη μέσα στα τέσσερα χρόνια του. Τίποτε δέν μπορεί νά μες ξεφύγει από κείνη. Νόμισα πως ό καλύτερος τρόπος γιά νά τιμήσω τή γιορτή αυτή του «Νουμά» και γιά νάναπάψω τή συνείδησή μου, εΐτανε νά ξεφυλλίσω προσεχτικά, κ' ένα προς ένα, τις σελίδες του. Νά ξαναμετρήσω τό δρόμο που έκαμε, νά ξανασταθώ στους σταθμούς που χάραξε, νά ξαναψάξω τά σημάδια που έφησε. Κ' έτσι έγινε.

Κι' από τή δοκιμή μου βγήκα χαρούμενος, έγκραδιωμένος, με περισσή όρεξη, και με δύναμη έλλη, τόση γιά νά συνεχίσω τό δούλεμα γιά τήν 'Ιδέα. Γιά τή Μούσα 'Ιδέα, που ξεπροβάλλοντας μέσα από τόν κόσμο, ύψώνεται: άπάνου από τά κοσμικά, με τά μεγάλα της φτερά τά αϊθερόπλαστα. Και μαζί με' αυτή κι άχώριστα, γιά τή Γλώσσα 'Ιδέα. Γιατί αυτή είναι ή καταφρονεμένη και κατατρεμένη βασίλισσα. Φτερά έχει κι αυτή. Κι άπάνου στα φτερούγια της θαρρεί πως κρατάει: τό μυστικό τής έθνικής προκοπής. Μά τά φτερά της τά κρατάν ψαλλιδισμένα και άλυσοδέτα. Γιά κείνων τό έλεύτερο μεγάλωμα άς δουλεύει, πρώτα κι απ' όλα, ή ποιητής, ό σοφός, ό πολίτης. Τιμή από τις ζηλευτότερες.

Θά συμβούλευα τό διευθυντή του «Νουμά» νά καταγίνει άγάλια άγάλια—άν θέλη, άμα πατήση τό φύλλο του τά έξη του χρόνια—στη μεθοδική σύνταξη ενός Πίνακα τών όσων έχουνε κατά καιρούς τυπωθή μέσα στο «Νουμά». Ένωσιεται πως απ' αυτά θα λείψουν τά βαλσίματα τής στιγμής, αντικείμενα και παραγιομίσματα γιά καθαρές δημοσιογραφικές ανάγκες, που γίνονται και ξεγίνονται, που τότε είχανε κάτι νά πούν, και τώρα δέ μες λένε τίποτε. Τό εύρητήριο του «Νουμά» θα μες δώση μιάν εικόν πλατειάν αξιοσπούδαστη μις εργασίας πολυποίκιλης, πότε με χαρακτήρα, πότε με όμορφιά, πότε και με τά δυό γνωρίσματα που κανουν κάθε έργο νά λογαριάζεται. 'Εργασίας άπάνου σε όλα σχεδόν τά χωράφια που όργώνει ό νους. 'Εργασίας γιά τήν τέχνη, γιά τήν έπιστήμη, γιά τή γλώσσα. 'Εργασίας διδαχτικής, ποιητικής, διασκεδαστικής, στοχαστικής, λαϊκής και άριστοκρατικής: όνειροπλήχτρας και καθηγητικής, λογογραφικής και φυσιολογικής: μέσα σε όλους τους κύκλους τών γραμμάτων και μέσα σε όλους τους κλάδους τής γνώσης. Πολύτιμα δείγματα δουλειάς, ή άρχισμένης ήρωικά, ή κανονικά τελειωμένης, από γιατρούς κι από παιδαγωγούς, από γλωσσολόγους κι από ιστοριογράφους, από κριτικούς κι από δραματογράφους, από δικηγόρους και από δάσκαλους, από δημοσιολόγους, από φιλόλογους. 'Από άσπρομάλληδες κι από παλληκάρια άμούστακα. 'Από άντρες κι από γυναίκες, που

δίνουνε πολλές φορές μαθήματα γλωσσικής άξιοσύνης και μελέτης στους άντρες. 'Από ξένους σοφούς κι από δικούς μας έπιστήμονες. 'Από τά πιο φημισμένα όνόματα κι από τά όνόματα που μόλις γλυκοχαράζουν παρθενικά. Δείγματα και δοκιμές και δουλέματα λογής λογής. 'Από κείνα που πατνε στέρια ή ψηλά πετάνε, ως εκείνα που δειλά κι άναποράσιστα σιγοσέρονται. 'Εργ' από χέρια που κλειδιά κρατάνε και μεστά ποτήρια, κι από χέρια που κυνηγάνε νά πιάσουν πεταλούδες, και που άν άκόμα τίποτε δέν κλείσανε μέσα τους, δέν είναι γιά τούτο, λιγότερο από τά πρώτα, χέρια τίμια και δουλευτικά. Και τά πιο άσφαλισμένα και τά πιο θαλασσοδάρτ' άκόμα, άνάμεσ' από κείνα, και τά πεζότερα και τά θετικώτερα, καθώς και κείνα που κρατιένται από ένα Πήγασο, άκούνε στο ίδιο σύνθημα, και ή καταφέρνουν, ή προσπαθούνε νά καταφέρουν τό ίδιο: τήν κλη έέργεια τής έθνικής μας γλώσσας τής ζωντανής.

Στό πρώτο πρώτο φύλλο του, εδώ και τέσσερα χρόνια, έγραφε: «'Ο Νουμάς έρχεται νά πη τά σūκα σūκα και τή σκάρη σκάρη, τόσο στην πολιτική, όσο και στην κοινωνική μας ζωή: τόσο στη ριολογία, όσο και όπου άλλου νομίση πως τού επιτρέπεται, καλεσμένος ή άπροσκάλεστος, νά παρουσιασθή. Είναι παλαιά ψυχώσεις του αυτή νά νομίση πως τή σύγχρονη έλληνική ψυχή τήν πιέζει ως βραχνάς κ' ένα ψεύδος πολιτικών, έθνικών, ένα ψεύδος ριολογικόν κ' ένα ψεύδος θρησκευτικόν». Τό πρόγραμμα γενναίο, και άντηχεί σά σάλπισμα. 'Όμως με όλη τήν ειλικρίνεια και τήν άγαθή πρόθεση του διαλαλητή του, (γιατί ξερούμε πως με όλο του τό άντάμωμα με τήν τρεχούμενη δημοσιογραφική ζωή, με όλες του τις φιλίες και τις συνεργασίες, αναγκαστικές και μη, πάντα κράτητε τήν όψη του γυρισμένη προς κάποια παράθυρ' άνοιχτά γιά τό άέρισμα, και τους θαυμασμούς του προς κάποια πρόσωπα παρκατατικώτερα), βλέπεις πως τό πρόγραμμα είναι από τά πιο δυσκολοκατόρθωτα γιά νά κυνηγηθούνε κανονικά, κι από τά εύκολώτερα σε παραπατήματα. Γενικό καθώς είναι και καθώς δείχνει προς χίλιες κακοτοπιές και χίλιες πληγές τής ζωής μας, χωρίς καμιά από αυτές άμέσως από τήν άρχή χτυπητά νά ονομάζεται, βλέπεις πως δέ στάνει ένας άνθρωπος νά τό περιλάβη, στον κύκλο του, και πως είναι πολύ δύσκολο νά βρεθούνε και περισσότεροι άνθρωποι συμφωνημένοι γιά τήν εφαρμογή του, καθώς πρέπει. 'Επειτα μες θυμίζει άθελα εν' από τά ελαττώματα τής φυλής. 'Αναγνωρίζουμε τό κακό, τό καταριόμαστε, μυρολογάμε τή μοίρα μας, κ' εΐξακολουθούμε τόν ίδιο δρόμο, άνεργοι μπροστά του και ύποταχτικοί. Και δέν είναι παράξενο νά σου παρουσιάζονται

σπιτικοί της λάσπης και άκριβοί της άνοησίας με ζετυλιμένα λάβαρα ήθικού και ήθικού ξαναγεννημού.

Ο πόλεμος που πολεμάς, ο πόλεμος του Λόγου, πρέπει να γίνεται άπάνου σε ξελαγαρισμένο πρόγραμμα, όσο το δυνατό, σε μετρημένο δρόμο, από μιάν άφορμή προς ένα σκοπό, σαν τον πόλεμο του Σπαθιού. Άλλοιώς, ξεπέφτει σε πόλεμο με τα λόγια, που μπορεί καθένας να τον επιχειρηστή.

Καθώς, κι από την άλλη την μεριά, ήρωας του ώραιου και του αγαθού, δεν είναι τόσο εκείνος που άφοσιώνεται σε δουλειά άναγνωρισμένη, για ζήλια δουλειά, από τον κόσμο όλο, αλλά εκείνος που έρχεται με τη γνώμη να βάλει μπροστά ένα έργο, που κανείς, ή λιγυστοί μονάχα γύρω του, άκοον από τη συνείδησή τους πως είναι ώραιό και μεγάλο. Όλα τα μεγάλα κατορθώματα βρήκαν αντίσταση, άνάλογη με το μεγαλείο τους. Ό,τι δεν είναι σκάνταλο σε ώρισμένους κύκλους ανθρώπων, ό,τι δεν προχωρεί με την άμάχη, ό,τι δεν κερδίζεται με τον πόλεμο, θα πη πως δεν είναι τίποτε ζήλιο και πολύ να το προσέξουμε. Και καθώς επανάσταση δε σημαίνει κάτι που ξεσπάει σαν τρικυμιά—όσο κι αν μοιάζει με την τρικυμιά, μα πάντα κάτι που προετοιμάστηκε από μακροχρόνιο ζετύλιμα κι άποσκεπαστό, και που ξεχύθηκε όχι τόσο ζεσφονα καθώς μας δείχτηκε, —έτσι κι όταν λές πως το δεινά ζήτημα λύθηκε ήσυχα και κανονικά κ' έφτασαν εκεί που έφτασαν από μόνο του, δε θα πη πως δεν άνακατώθηκε στο ζήτημα και δεν τώσπρωξε για να φταση εκεί που έφτασε, με άγώνες και με ιδρωτες, με γροθιές και με' έμπόδια, ό άνθρωπος με το θέλω του. Έπειτα είναι και ή' Ηθική σαν την Διαιθητική. Έχουν και τα καλά τις ρουτίνες του, έχουν και τα γενναία τις κοινοτοπίες του. Ο τεχνίτης του ήθικού, όπως ο τεχνίτης του ώραιου, δεν μπορεί παρά να σιχάινεται στο τέλος κάποιων ειδών άγαθοσύνης. Χρυσό και άγιο να συγγραφής βιβλία ροδοζαχαρένια, να διαλαλής την φιλοπατρία, να κηρύττης την έλεημοσύνη, να λές πως ό Κυναίγειρος είναι ήρωας, ή πως ό Χριστός είναι θεάνθρωπος. Προίκιζε φτωχά κορίτσια, δίνε στα νοσοκομεία, στρώνε δρόμους, χτίζε σχολεία. Άξιος ό μιστός σου. Μα το να πής: Αυτούς που προσκυνάτε για άγιους είναι ήλίθιοι, αυτούς που τιμάτε για ήρωες είναι κακοϋργοι, αυτούς που πιστεύετε για θεούς θαματοουργούς είναι χειροποίητα είδωλα για γκρέμισμα, αυτός ό λόγος είναι εκείνος, που, όταν είσαι μέσα στην ώρα της άλλης

θειας, θα σε κάμη, σα φύγης από τη ζωή, έστω και άτιμασμένος, έστω και σφαγμένος άπάνω στην καρμαγιόλα, αυτός ό λόγος είναι που θα σου άνοιξη τις πόρτες των Παράδεισων. Και δε φτάνει μονάχα να κρής και οι άγιοι! οι ήρωες! οι θεοί! Πρέπει και με τόνονά τους να τους πής, και με το δάχτυλο να τους δείξης.

Κι αυτό είναι, νομίζω, το μεγάλο χάρισμα του «Νουμά» που τον ξεχωρίζει από τα άλλα και δποια άνάμεσό μας όργανα κάποιες ήθικής και κάποιες προκοπής. Στο αρχικό του πρόγραμμα, το γενικό πολύ και κάπως δυσκολοπροσδιόριστο και τενημένο, δεν καρφώθηκε. Έγερ' από μια σύντομη περίοδο μεταβατική, σταμάτησ' εκεί που έπρεπε να σταματήσει. Στο ζήτημα που πρόσμενε ίσα ίσα τέτοιο μάτιασμα άποφασιστικό για να του βοηθήση το ξεδίπλωμα. «Κανένα άλλο ζήτημα πιο βαρυσήμαντο—μς το είπε τελευταία ό γερμανός γλωσσολόγος Brugman, μιλώντας για το γλωσσικό μας ζήτημα—δεν μπορεί να καταπιασθή το Έθνος παρά τούτον». Όμως το Έθνος σα να μη κατάλαβεν άκόμα τί βαρυσήμαντο που είναι το ζήτημα. Κάποιοι από τους σοφούς μας, που θα μπορούσαν με πιο πολλή έμπιστοσύνη νακουστούν από το Έθνος, ή σωπαίνουν, ή κοιτάζουν, άνάποδα, πως να του δυναμώσουν την προσήλωση—φανατική και βλαβερότατη για την προκοπή του προσήλωση—στα στραβά κτροπαράδοτα. Άλλοι πάλι σαν πιο φωτισμένοι τάχα και σαν μπασμένοι στα άδυτα μιας άλήθειας που δεν την ύποψιαζόμαστε, σουφρώνουν καταφρονετικά το στόμα τους όταν τύχη να δούν τίποτα ή να γρηκίσουν για το αιώσιο γλωσσικό ζήτημα, καθώς τόνονάζουν, που τόσο ένοχλει την ήσυχία τους. Κι πρό πάντων οι νεοσκεπτικοί αυτοί ενιχλούνται από τους δασκάλους μας που μεθοδικά κι άξιωματικά μας εκθέτουν τις γνώμες τους άπάνω σε κείνο, και τους λένε σχολαστικούς, και κάνουν πως δεν άξίζει να τους προσέχουν. Κι άλλοι πιστεύουν, ή κάνουν πως πιστεύουν, για να γλυτώσουνε μια για πάντα από τον κόπο να ζητάνε, να μελετούν, να νοούν και να μαθαίνουν — τί κόπος, θεέ μου! — πιστεύουν πως το γλωσσικό ζήτημα θα λυθή από μόνο του, έτσι χωρίς καμιά ένεργεια, καμιά προσπάθεια, καμιά κυβέρνηση, μόνο με τα εύκολα βέβαια και πρόχειρα κ' εύκολοπρόσδεχτ' από τη συνήθεια, μα πανελεύτερα και άναρχικά μεταχειρίσματα της γλώσσας από μερικούς, όσο κι αν είναι δια-

βασμένοι και καλοπροαίρετοι. Και δεν ύποψιάζονται πόσο κακό κάνουνε στο ζήτημα, σαν το υπερασπίζονται, χτυπώντας κάθε προσεχτική, κάθε συστηματική, κάθε σοφή από άρμόδιους και άπαραίτητη έργασία, άπαραίτητη για νάμπη το ζήτημα σε δρόμο άποτελεσματικό, και για να γίνει ή ίδια του πλάστρα φωτιά, ζωογονημένη από την Έπιστήμη, για την κίνηση και για την πρόοδο, για το φως και για το ζεσταμα ενός έθνους, κι όχι χόβολη, για να ψήνουμε τάρνια μας, και για τα κέφια μας.

Για τέτοια γλώσσα ίσα ίσα νέκ, πρωτομεταχειρίστη, παιδικής άκόμα τρυφεράδας και παρθενίας, έχε τη συνείδηση πως πρέπει να τη μεταχειρίζεσαι, όσο βολετό σου είναι, με φροντίδα και με προσοχή και με σύνεση, με όλο το σέβας και με όλη την άγάπη τη θρησκευτική. Κι αν δεν μπορείς να το κατορθώσης αυτό, μεταχειρίσου την βέβαια τη ζωντανή σου γλώσσα όπως ζέρεις κι όπως μπορείς—κι αυτό θα σου λογαριασθή μια μέρα—μα να τους τιμάς, να τους εύγνωμονής, και να τους άναγνωρίζεις εκείνους, που για να βοηθήσουν ίσα ίσα τον πόθο σου, όμως ζέροντας από τη μελέτη, κι από την έπιστήμη, και με το Λόγο, και με το Γιατί, σε διδάσκουν, πως πρέπει να τη μεταχειρίσθης το γλωσσικό δέντρο για να καρποφορήση και να σου φέρη μπόλικε και ζουμερό τον καρπό του. Τίποτα δεν προκόβει από μόνο του. Και το πιο ταπεινό χόρτο, παραρριμμένο στην άκρη του χωραφιού, θα χρειασθή το βήθημα κάποιας δυναμης τριγύρω του ευεργέτρας για να φουντώση.

Κι αυτού πάλι, στον τρόπο που μεταχειρίζεται κανείς ένα ζήτημα ήρθό, ό «Νουμάς» μπορεί ως τώρα να περηφανεύεται, γιατί, αντίθετα με άλλους, ήρε το σωστότερο τρόπο του μεταχειρισμού του. Έποτάχτηκε στην Αρχή, άναγνώρισε την Ιεραρχία, τίμησε τα πρόσωπα που συμβολίζουν την Ίδέα πιο πλατιά και πιο βαθιά και πιο άκέρια, κι άγνάντια στην έπιστήμη της Ποίησης, που κανείς βέβαια δε στοχάστηκε να παραγνωρίση τα δίκια της, έβχλε την ποίηση της Έπιστήμης, όδηγητρα της πρώτης και συντρόφισσα. Καταφρονήμε τη νεκρή γραμματική, που δεν έχει τόπο μέσα στη γλώσσα μας που ζή. Όμως κάθε γλώσσα ζωντανή έχει τη γραμματική της τη ζωντανή, καθώς έχει την Άρμονία της ή Μουσική. Όταν ό δάσκαλος παρανοεί τον προορισμό της πρώτης, μπορεί να είναι στενοκέφαλος και σχολαστικός. Όταν κηρύττη το κήρυγμα

ΨΥΧΑΡΙΣ
Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ
Non odi tu la pieta del suo pianto?
Non vedi tu la morte, che 'l combatte
Su la fiumana onde 'l mar non la vanto?
Dante Inf II, 36 (1—3)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
Ο κύριος Αντρέας
Ο κ. Αντρέας Όλπιέρης, γαλλικά Olprier, είτανε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Από μικρός, το δασκαλικό το στάδιο είχε διαλέξει. Σε τέτοιο στάδιο τον προετοιμάζανε κάπως κ' οι γονιοί του. Ο πατέρας του ό Ίδιος, που βασταύσε από τη μεσηθρινή τη Γαλλία, καθώς ή μάνα του, είχε χρηματίσει δάσκαλος. Γλήγορα μάλιστα διωρίστηκε καθηγητής σ' ένα μεγάλο γυμνάσιο του Παρισιού, ή λύκειο, καθώς τα λίμε δώ, στην άνωτερη τάξη, που κάτι σημαίνει κι άφτό. Μα πέθανε πάρωρα και δεν

μπόρεσε να διορισθή στο Πανεπιστήμιο, σαν που του άξίζει, γιατί ένοιωθε κι από σοβερή έπιστήμη. Άποκαταστημένη λοιπόν ή φαμελιά του στο Παρίσι, όταν ό Αντρέας έρχισε να σπουδάζη. Ταχτικός, κάλως μαθητής. Διαγωνίστηκε κιάλας για ύπότροφος κ' έτσι το λύκειο δεν του κόστισε τίποτα. Φιλοτιμιάτανε το παιδί, από νορίς, να μην αφήση βάρος στους δικούς του. Άφου τέλειωσε το λύκειο, ένα ένα πήρε τα διάφορα χρειζόμενα διπλώματα, έδωσε τις χρειζόμενες ζετασες, μια μια, χωρίς ταναποράσιστα εκείνα, τάβεια και τα κάπως στραβλά που βλέπουμε στην Ελλάδα ή στην Ανατολή και που τα φέρνει, για να πούμε και του στραβού το δίκιο, άκαταστάλαχτος άκόμη πολιτισμός, διπλός και τούτος σαν τη γλώσσα μας και τη ζωή μας. Στέκουνται οι άνθρωποι στην άέρα, ενώ στους τόπους τους παλιούς κατακαθήσανε ως και τα μυαλά. Φρόνιμα λοιπόν κι άπαραζάλιστα, ό Αντρέας, ύστερις από το λύκειο, μπήκε στην Παιδαγωγική Σχολή όπου σπουδάζουνε για δασκάλοι κι όπου έμεινε τρία χρόνια. έμεινε άλλα τρία, μελος της Γαλλικής Σχολής στην Αθήνα, γύρισε στην πατρίδα, εκαμε κάμποσο καιρό καθηγητής σε διάφορα έπαρχιακά Πανεπιστήμια, ταξιδέβοντας κι άνοίγοντας το νου

του στις διακοπές, δουλεύοντας όλο το χειμώνα, ώσπου να γράψη μια θέση διδαχτορική έξαιρέτη και που άπαρατήρητη δεν πέρασε για βέβαιο, επειδή κατόπι από μερικές άλλες μελέτες, σαν τη θέση του πρωτότυπος, τον έρωάζανε στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού ύφηγητή, κι άμα βρέθηκε άφορμή, έγινε καθηγητής της Έλληνικής Φιλολογίας, γιατί ό κλάδος του είτανε τα έλληνικά κ' είχε δημοσιέψει τελεφαίτα έναν ώραιό τόμο για τον Αίσκυλο. Καταγινώτανε τώρα σ' έναν άλλονε για το Σοφοκλή, και το ζέρανε όλοι πιο πως δε θάρρυνε να βγή όπου κι αν είναι ύποψήριος, γλήγορα και μέλος στο Έθνικό Ίνστιτούτο της Γαλλίας, που τίτλος μεγαλύτερος στην έπιστήμη δεν ύπάρχει. Στην εποχή όπου αρχίζουμε άφτή μας ιδώ την άληθινή την ιστορία, ό κ. Αντρέας Όλπιέρης είτανε πενήντα χρονών ήρωας κ' έμοιαζε το πολύ σαράντα. Καλά στην ύγεια του, άκούραστος στη δουλειά, με κάτι στο πρόσωπό του σοβαρο συνάμα και ζωντανό δυό φρεές τη βδομάδα, τάπομασήμερο, άνέβαινε στο Πανεπιστήμιο, πεζός, μια ώρα δρόμο, έδινε το μάθημά του και πάλι πεζός, γύριζε σπίτι. Τα μαθήματα του τα παρακολουθούσε άπειρος κόσμος, όζω από την φειτηταρία και τη νεολαία, έ-

της δεύτερης, μπορεί νά είναι προφήτης και απόστολος.

Θά μου πείτε: 'Ελα μέσα στο «Νουμά» στέκουν κ' αὐτοὶ πρέπει νά στέκουν; 'Όχι. Στό ἔργο ἐνός ἀνθρώπου, καί μεγᾶλος ἀν εἶναι συγγραφέας, πόση σαθούρα βρισκόμε ! Μὰ φτάνουνε τὰ κομμάτια τοῦ χρυσαφίου, γιά νά μάς δείξουνε τὰ πλούτη του. 'Όσο γιά τὴ σαθούρα, χρειάζεται κι αὐτή. Σ' ἓνα φύλλο σάν τὸ «Νουμά» δημιουργημένο πάντα ἀπὸ τὴν ἐργατικότητα καὶ ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ διευθυντῆ του, μὰ πιὸ πολὺ ἀκόμα κι ἀπὸ τὴ συνεργασία ἐνός κύκλου πολυπρόσωπου, δὲν μπορείς νά βρεῖσαι σ' ἄλλες του τίς στήλες καὶ πάντα δείγματ' ἀκριβὰ καὶ μὲ οὐσία δὲν μπορείς νά βλέπης πρᾶγματα ποὺ νά σ' ἀρέσουν πάντα ἢ ποὺ νά συμφωνῆς μαζί τους. Πολλὲς φορές μοῦ ἔτυχε νά συλλογιστώ πῶς ἀλλοιώτικα ἐγὼ θά τὸ πραγματευόμουν τὸ δεῖνα ζήτημα, ἢ πῶς ἀλλοιώτικα ἐγὼ θάγραφα γιά τὸ δεῖνα πρόσωπο ἢ πῶς θά τὸ ῥιχνά στο καλᾶθι τὸ δεῖνα δημοσίευμα, ἢ πῶς γιά κείνο τᾶλλο ταίμουδιᾶ δὲ θάλεγα. Μὴ τί ἔχει νά κάμη ἡ σκέψη μου τῆς στιγμῆς, κι ὀρθῆ νά εἶναι, μπροστὰ στὴ βουσομάνα ποὺ μάς ἀνοίξε ὁ «Νουμάς», καὶ ποὺ χύνει ἀπὸ λογιῆς κρουνοὺς καὶ σοφία, καὶ μάθησι, καὶ ζωῆ, καὶ ἐμπνευση, καὶ τέχνη ! Πόσα χωράφια χέρα θά μένανε καὶ πόσες γνώμες ἔβλεπαν ἀκοινωνῆτες μεταξὺ τους κι ἀτροφικὲς θά σβύναν, ἀν δὲν εἶχανε τὸ σπρώξιμο τοῦ φύλλου αὐτοῦ ! Ἡ μέρα μεγάλωσε τὸ καλοκαίρι ὄσω ἀπὸ τὴν πόρτα μας. Τί σὰς ἀνησυχᾶν κάποια σύγνεφα ; τί παραπονίστε πῶς ἔβρεξε ; Ἄπριλος εἶναι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

1.

Πάντα τὴν ὥρα τῆ θαμνῆ ποὺ ἡ νύχτα σὰς ἀγγίζει, ὄ νικηρίσινα, δέχνει σὰς ἀλύπτητα ὁ ἀγέρας, καὶ πότε πότε ἓνας χορὸς εἰδῶ ἀπὸ σὰς ἀρχίζει, ἀν ἔρχει ἀπόπερα κι ἂ ῥθεῖ ὁ ἄχος καμὴς φλογέρας.

2.

Μονάχη βρῆκας τὸ πουρνὸ καὶ πηγὲς σὸ λειβάδι, κι ὅλα τ' ἀνθάρια σ' ῥηθκαν στὰ πόδια σου μικροστά. Μὰ δὲν τοὶς χάρισε ἐνὸ κανένα γέλιο ἢ χάδι, μόν' ἔτρεχε... Κι ἀκούσαν κι αὐτὰ καταδυστά.

πειθῆ ὁ κ. Α. Ὀλπιέρης εἶχε τρόπο δικό του νά σοῦ τὰ παρασταίνῃ τὰ πρᾶματα, νά σοῦ μιλή γιά τὴν ἀργαλιότητα, σὰ νά σοῦ μιλοῦσε γιά τίποτις ποὺ τὸ εἶδες στὰ μάτια σου ἐφές ἢ πρὸς ἑφές. Τὸν ἀκούεις καὶ καταλαβαίνεις ἀμέσως πῶς τὴν ἀγαποῦσε μὲ τὴν καρδιά του, γιά τοῦτο καὶ τὴν ἐνοιῶθε. Καθηγητῆς ποὺ εἶχε καὶ τὴν πίστη. Τέβλεπε κι ἀπὸ τὸ ὄφος του τὸ ζεστό κι ἀπὸ τὸν τόνο καθὲ λέξης ποὺ τοῦ ἔβγαინε ἀπὸ τὸ στόμα, μὲ πεποίθησι, μὲ χάση καὶ μὲ κύρος. Μὰ ἡ πίστη του καὶ ἡ ἀγάπη του κ' ἡ πεποίθησή του βασιζόντανε σὲ μελίτη γερή. Ἀλήθεια ποὺ δὲν τοῦ λείπανε τὰ βιβλία εἶχε ὠραία βιβλιοθήκη ἀπὸ μικρὸς ἀγόραζε, καὶ ποτέ μου μὴ φυλλαδοῦλα δὲν πούλησε, οὔτε κἄνε στὰ δύσκολα τὰ χρόνια ὅπου τυχαίνει καθὲ νέος νά προτιμήσῃ ἄς εἶναι καὶ δυὸ παράδες ἀπὸ ἓνα βιβλίο δὲν πούλησε, μῆτε γιά νά βολεφτῆ πιὸ μπόλικα, γιά νά ζοδιέψῃ ἓνα εἰκοσάραχο παραπάνω στὰ καλοκαιριάτικα του τὰ ταξίδια, ποὺ εἶτανε δᾶ ἡ χαρὰ του. Ἐτσι μαζωγτῆχανε τόμοι καὶ τόμοι, ὀχτώ ἐννιά χιλιάδες. Ἐίχε καὶ τόπο νά τοὺς βάλῃ, νά τοὺς λαμπροθετήσῃ κιόλας στὰρχοντικό του καὶ μεγάλο γραφεῖο, ποὺ πρῶτα χρησίμεψε γιά ἐργαστήρι ἐνός γνωστοῦ ζουγράφου. Παλιὸ τὸ σπιτί καὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ὀ-

3.

Τὸ πλῆμά σου—ὁ θησαυρὸς—δὲ γδρὸ σὸ μῆτωπό μου. Κι ἔταν παρᾶπορα σ' ἄφησα καὶ πῆρα τὸ βουνάκι, μὲ λίσσα μὲ κινήθησαν στὴ μεσιανὴ τοῦ δρόμου νά μοῦ τὸ κλέφρον θέλοντας, χίλια στοιχεῖα καὶ δράκοι.

4.

Ἡ μαρμαρένια ὀρθόστηθι τῆς βρύσης μου γοργὸν τὴ νύχτα ναουρίζει με καὶ μοῦ ἐρωτομιλεῖ, καὶ τὴν αὐγὴ ποὺ δειχναὶ ἀγνή σὺ μὴ ἀνεμῶνα καὶ μᾶ οἰμὴ νά θροιστῶ, γέρνει καὶ μὲ φιλεῖ.

5.

Θλιμένα μου ξερόκλαδα ! Ποτέ τους δὲ θ' ἀνθίσουν. Ἄχ, τοῦ καιροῦ μου ἀπάνου τους ἢ θλίψη στάλαζε ὄλη. Κρυφὰ λογάκια ν' ἀκουστοῦν, φιλιὰ νά κελαδήσουν, κι ὁ χρυσομάης δὲνὰ χυθεῖ μὲ μᾶς ἀπὸ περιβόλι.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Α Η Τ Ο Σ

Καλύθα κλωμμένη ἀπὸ κορμούς ἐλαττίσιους σκεπασμένη ἀπὸ φλούδες πεύκου. Ἡ Σμαράγδα κάθηται ἀπάνω σὲ τομαρί λύκου καὶ πλέγει κανίστρι μὲ γλωρὰ βούρλα. Ὁ γερολοτόμος τρεῖζει ἀπὸ τὴν πόρτα τὰ δάσια καὶ λείπει σὰ μοναχὸς του. Ὁ Γερολοτόμος : Πᾶλε τὰ τραγούδια του ὁ ἀγέρας. Τὸ πηραμῦδι δὲ σὺνεται, κι' ἀποσπεροῦ ἀνασταίνονται οἱ φωνές ποσὰ χρόνια δωπᾶνου στίς κορφές ποὺ μάχονται τ' ἀστροπέλεκτα. Ἰλάτε πάλι γνώριμες φωνές, τραγούδια ποὺ ἀναλάησαν στὸ δάσο μίαν ἡμέρα, κιόλο τὰ ξαναλέει ὁ ἀγέρας, κἀνοντας φλογέρες τὰ κουφάρια τοῦ πεθαμένου δάσου ἀπόστασα πλὴο νά τῆκό καὶ τὸ δικό μου ἀγὼ ἐκνοίγω ἀνάμεσό τους—γυρίζοντας κοντὰ στὴ Σμαράγδα—μὲς στὴν ψυχῇ μου μελετᾶει τὴ νεότη, ἐμένα τ' ἀπομάχο. Ποιά ψέλια θὰ τὸν ξανακτεῖν, καὶ θὰ ζυπνήσουνε τὸ σκοπό του ; Ἡ Σμαράγδα : Καὶ τώρα δὲν τὰ ξαναλέει, πατέρα : Νὰ εἶτανε βολετό νά νοιώσω τὸ σκοπό... Ὁ Γερολοτόμος—κοιτάζοντας τὴ θλιμμένη στὰ μάτια— Τί, τὸν ἐργασί τοῦ ἀκαρτερεῖς καὶ πλέγεις τὰ κανίστρια ; Μὴ θεῖς νά βγεις στὴν ἀπάντη ; ἢ νὰ τὸν περιπαιτῆσεις ; Πῶς ἡ ἡμεροφρῆ ζωῆ σου ἀπορριπτεῖται στὴν ἐρημιᾶ ! Πῶς βόγγει ὁ ἀνασταναγῆς τοῦ δάσου μέσαθε μου... Πόσα χρόνια θὰ καρτερεῖς στὴν ἐρημιᾶ τὴ φωνῆ γιά ν' ἀγοικῆσεις ! Ὁ διαβάτης ποὺ περνᾶει χαρούμενος στὴ στρατὰ, καὶ πάει στὴν πολιτεία, δὲ θά εἶναι γιὰτί τοῦτος τραβᾶει βιαζούμενος, τὴ στρατὰ ἀναμετρώοντας πῶτε νά φτάσει στὴ φω-

1) Ἀπάντημα.

που ἔβρουχαρα τὰ χτιζανε, χωρὶς νά γυρέθουνε νά κερδοσκοποῦνε μὲ καθὲ πῆχη καὶ μέτρο. Τὸ ἐργαστήρι ἀφοῦ εἶτανε παράμερα καὶ χωριστό ἀπὸ τὸ σπιτί, γιὰτί σπιτί δικό του κατοικοῦσε ὁ κ. Ἀντρέας. Τὸ εἶχε κληρονομημένο ἀπὸ μίαν συγγενισσὰ τῆς ἡ κ. Ὀλπιέρη, ποὺ δὲ ζοῦσε πιά, πεθαμμένη εἰδῶ καὶ δέκα χρόνια. Ὁ κ. Ἀντρέας εἶχε κι ὁ ἴδιος τὴν καταστασίτσα του κᾶτι τοῦ ἀφῆσανε οἱ γονοὶ του καὶ δὲν ἔκανε τὸν καθηγητῆ ἀπὸ ἀνάγκη. Μὰ στὴ Γαλλία δὲν ζυπαζονται οἱ ἀθρώποι μὲ δυὸ τρεῖς λίρες ἢ καὶ μὲ χίλιες τῆς παίρνει ὁ γιὸς ἀπὸ τὸν κύρη καὶ τίς πληθαίνει γιά τὰ παιδια του. Ὑπαρχει κι ὁ πόθος τῆς ἐπιστήμης, ὑπάρχει ἓνα πατροπαράδοτο ψυχρόμητο ποὺ σπρώχνει τὸν ἀνεξάρτητο πολίτη στὴ δουλειά, ποὺ τοῦ μαθαίνει τὸ καθῆκο του ἀπὸ νωρίς, ἀκόμη καὶ σὰ δὲν εἶναι ἄδειο τὸ πουγγί του. Ὁ κ. Α. Ὀλπιέρης περνοῦσε μάλιστὰ κάπως καὶ γιά πλούσιος. Εἶχε ἀγαθὴ καρδιά ὁ Ἀντρέας κ' ἔκανε κάμποσα καλὰ, εἶδιε κάμποσα. Μὰ τὸν περισσότερο τὸν παρά τὸν ἔρριχνε στὰ βιβλία του. Νὰ τὸ μεγάλο τὸ ἐξοδό του. Σωστή λατρεία. Καὶ τί προσοχὴ καὶ τί φροντίδα ! Ὁ κ. Ἀντρέας, καθὼς εἴπαμε, κι ἀπὸ τὰ μικράτα του, εἶτανε ταχτικὸς ἄ-

λιὰ, νά φέροι τὴ χαρὰ τοῦ παιδιόνο του, καὶ στὴ γυναίκα γλιεὶ χαιρετισμὸ στῆς θύρας τὸ κατῶφι (Σωπαίνουσε). Πόσες φορές τίς νύχτες τοῦ χειμῶνα, σὺν ὁ ἀγέρας μᾶς φοβέριζε στὰ δάσια ἐτούτη, δὲ σοῦ ξερηγῆθηκα τὸ παραμῦδι τῆς πολιτείας, ποὺ εἶναι μαρμαρωμένη πόσοι καιροὶ περᾶσανε καὶ μᾶς πλανέψανε οἱ ἐλπίδες ; καὶ σὺ δὲν ἱποβούμησε ποτές τὴν πολιτεία νά ἴδεις ; Ἡ Σμαράγδα : Πόσες φορές λαχτάρησα στὸν ὕπνο μου τὴ στρατὰ τῆς θαρρῶντας πῶς ἔπῆρα ; Ὁ Γερολοτόμος : Μίαν ἡμέρα θὰ τὴ βρῆς θάρρη καὶ θὰ σε πᾶρῃ ἀπὸ τὸ χέρι... Ἡ Σμαράγδα (λαχταρίζοντας) Ποιὸς ; Ὁ Γερολοτόμος : Στρατί-στρατί θὰ πᾶτε καὶ θὰ φτάστε σὲ μίαν ῥάχη κι' ἀπὸ τὴ ῥάχη ἀπάνω θάγναντέψετε μίαν ὁμορφιά, μίαν ὁμορφιά... Καὶ τότες ἀπὸ τὸ καμπαναριὸ ἐνας ἤχος παραξενὸς θὰ λαχταρήσει ὀλόγυρα σας : θὰ πᾶτε καὶ στὴν ἐκκλησιὰ καὶ σὺ θὰνὰ φορεῖς λουλουδιστὸ φουστᾶνι καρτέρα τον καὶ θάρρη... (Ὁ γερολοτόμος σηκώνεται καὶ πάει κατα τὴν πόρτα, καὶ βγαίνει ὄσω.) Ἡ Σμαράγδα : [Σὺν μέσθ τῆς] Καρτέρα τον καὶ θάρρη... (κεντάει τὸ κανίστρι). Στὴν πλάγια τοῦ βουνοῦ ἄλλη καλύθα κλωμμένη ἀπὸ γοντροσιάνια μ' ἓνα σταυρὸ ἀπάνου ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἀγγωντια φαίνεται ἡ ψηλότερη κορφῇ τοῦ Ταῦγετου, ὁ Ἄϊλιός : μὲς στὴν καλύθα εἶναι ἔαπλωμένος κοντὰ στὴ φωτιὰ ὁ Δασοφύλακας, ἓνας νιὸς γλωμὸς ποὺ φαίνεται πονεμένη ἡ ὄψη του κρατᾶει ἓνα μεγάλο φτερο στὰ χέρια του καὶ τὸ τρηθεῖ χαμογελώντας.

Ὁ Δασοφύλακας : Μὰ πῶς βρέθηκε δῶ στὸ δάσο ;

Ἡ Μάννα του (σὺν ξαφνιασμένη γιά τὸ ρώτημα) : Πῶς βρέθηκε ; ἔξω καὶ γῶ πῶς βρέθηκε ; τὴ βρῆκε, λείπει, βυζασταροῦδι ἀκόμα, μέσα στὸ δάσο ὁ γερολοτόμος τὸ πῆρε καὶ τ' ἀνῆτῆσε ; ἔξω καὶ γῶ.

Ὁ Δασοφύλακας : Χτίς, μάννα, μού δωσε τοῦτο τὸ φτερο (χαμογελαει πάντα), καὶ μοῦ εἶπε ἀκράτα το καὶ πιστέψε με. Θὰ βάλω νά λαδώσουνε τὸν ἀητό καὶ σὺν τονε λαδώσουνε, τοῦτο νᾶκούς, καὶ σὺν τονε λαδώσουνε, μὴ σταλαματιὰ ἀπὸ τὸ αἷμα του ἀπάνου σ' ἓνα ὄψωμο, καὶ νᾶν τὸ φᾶς, πιστέψε με, καὶ θὰ γιάνης. Νὰ τὸ πιστέψω, μάννα ;

Ἡ Μάννα : Ναι, παιδί μου, νᾶν τὸ πιστέψεις γινηῆκανε πολλὰ τέτοια ἔχω ἀκουστὰ γιά τὸ αἷμα τοῦ ἀητοῦ ; μὰ πρέπει, λείπει, ὁ ἀητός νά λαβοθεῖ μονάχα.

Ὁ Δασοφύλακας (φαίνεται ἀφιρεμένος. Ἡ Μάννα πάει στὸ βάθος τῆς καλύθας, ὅπου κᾶπει καντηλάκι ἐμπρός σὲ μίαν εἰκόνα, καὶ σταυροκοπιέται).

Ὁ Γερολοτόμος (φορῶντας μακριὰ τριχοῦσα καὶ σκύβοντας νᾶμπει στὴν καλύθα) : Καλησπέρα τῆς ἀφεντίας σας.

Ἡ Μάννα : Καλησπέρα σου ; καλὰ καμὲς κ' ἔρθεες.

Ὁ Δασοφύλακας : Καλόστovε τὸν παππούλη ; κατσε νά μᾶς καλοκαρδέσεις.

Ὁ Γερολοτόμος : Χᾶ ! Χᾶ ! νᾶ σὰς καλο-

θραπος, μὰ ταχτικὸς ποὺ κατανοῦσε πῶς μανία. Ἐνα χαρτάκι του δὲν ἔπρεπε νά τοῦ ἀλλάξης θέση στὸ γραφεῖο του, ἓνα βιβλιάρικι του νᾶγγίξης. Σὲ ὅλα τὸν ἔβλεπε ὅπως φαίνονταν στὰ συγράμματα του, ἴσως λιγάκι σχολαστικὸς, ἀπὸ τὸ συνήθειο νά τὰ βάζῃ πάντα μὲ τὸ τῆ καὶ μὲ τὸ οἷμα, νά φιλολογῆ, νᾶκριβολογᾶ καὶ σὲ κόμμα καὶ σὲ στιγμῆ. Ποτέ του δὲν τὸν ἔπαιρνε κούραση, ποὺ νᾶμελῆση καὶ καμὴ φορά μίαν σελιδούλα, μίαν ἀράδα ἢ ὄ τι θέλεις ἀπὸ κείνα ποὺ ἔκανε καθήμερνὰ. Καὶ δὲν τοῦ κόστιζε, γιὰτί ἔτσι γεννήθηκε, μὲ θέληση. Θέληση, τάξη, καὶ καλοσύνη, νά σου τος ὄλος. Νὰ μὴν ξεχᾶσουμε καὶ τὸ κυριώτερο, τὸν ἐρωτὰ του στὴν ἐργασία. Ἐρωτᾶς ἀκαταδάμαστος. Ἡ ἐργασία γιά τὸν Ἀντρέα εἶτανε εἶδος νόμος τῆς ζωῆς, νόμος τοῦ ἀθρώπου, κι ἀδύνατο νά πατήσης τέτοιο νόμο. Ἡ δική του ἢ ἐργασία, τὰ μαθήματα καὶ τὰ γραφίματα του, τὸ χρέος του, ὅπως ἔλεγε, ξεπερνοῦσανε στὰ μάτια του καθὲ ἄλλη σκέψη, καθὲ ὑποχρέωση ξένη. Τονὲ συνάρπαζε κιόλας ἡ ἐργασία, τοῦ μᾶγεθε τὴν ὑπαρξη καὶ τοῦ τὴν ἀποροφούσε. Τραβηγμένος στὸ λαμπρό του τὸ ἐργαστήρι, ἀπὸ τὰ βιβλία του περιτριγυρισμένος, καθότανε στὰ ψηλό του τὸ σκαμνί, μπροστὰ σ' ἓνα πλατόφαρδο τραπέζι, καὶ γιόμιζε

καρδίω· γιά καλό, τί έχετε, πού θά σάς καλοκαρ-
δίω; Νά σάς είπω, έδώ τά δέντρα θέλουσι χρο-
κάπι, και δόξα στό θεό καλά είσαστε· κοιτάζει τή
Μάννα) είναι τα τὰ έρμα τὰ βουνά καλόκαρδα κι
άκατάλυτο μ' έχουν· ως πού στήν ήσκιο τους μιά
ήμέρα θά κλείω και γώ τὰ μάτια μου· έλα τώ-
ρα· άλλα λόγια· έδώ καρμπάνα δέ βαρσί ποτίς, μόνο
λαλούνε τὰ πουλιά και τά νερά κελαιδάνε. Στην
πολιτεία· στην πολιτεία είναι άλλο πράμα· έδώ δέ
συλλογιέμαι ποτίς τό κακό.

Ο Δασοφύλακας : 'Αλήθεια, μάννα, μάς φέ-
ρανε τό κρασί· δώσε του παππούλη νά πιει.

**Η Μάννα (δίνοντας του τήν τσότρα με τό
κρασί) :** Πιέ κ' εύκήσου μας.

Ο Γερολοτόμος : Σιδεροκέφαλοι νήσαστε·
Χρόνια πολλά και τάϊλιά τ' άποσπερού. Είδατε τίς
φωτιές πού ανάψανε στην κορφή; (τραβάει ως μέ
τήν πόρτα και τόν άκλουθάνε και οι άλλοι)· οι φω-
τιές στην κορφή λάμπουνε σαν λαμπαδά θεόρακτη
πού πάει στόν ουρανό· (γυρίζουνε και καθονται· πά-
λε γύρω στη φωτιά· σωπαίνουσι γιά λίγο).

**Ο Δασοφύλακας (παίρνει τό ταγάρι του
γερολόμου πού τ' άπέθωσε γαμου, και ψάχνει μέσα) :**

Ο Δασοφύλακας : Τί έχεις μέσα, παππούλη;
Ο Γερολοτόμος : Τί νάχω, παιδί μου· τά
σακουμάκια μου και τό σαφάρι²⁾ μου.

**Ο Δασοφύλακας (παίρνοντας στό χέρι του
τό σαφάρι) :** Παιζε μας λίγο, παππούλη.

Ο Γερολοτόμος : Νά σου παίξω τόμου τό
θέλεις· και νά σου είπω κ' ένα τραγούδι· παιζει
τό σαφάρι του κ' άπέ λέει τό τραγούδι :

*Ξέροις τή βρύση ή που φυλάει
ει ή νιά μαρμαρωμένη,
και κάθε νύχτι αναδρομάει
μέ ήτι ή Καβαλάρης;*

σταματάει ξάφνου και άναστενάζει).

Ο Δασοφύλακας : Πίς το, παππούλη, για-
τί στάθηκες.

Ο Γερολοτόμος : Σώνει, παιδί μου...
Η Μάννα : Πώς είπαζε στό νιάτα του...

Ο Γερολοτόμος : Στά νιάτα μου, ποιός
τά μελετάει τά νιάτα μου· τραγούδαγα τότες κι
άντιβούζανε τά δάσια· είμουνα λοτόμος και λοτόμος
τότες· κάλλιο νά μή μιλώ, παιδί μου· (βουρκώνουσι
τά μάτια του. Σωπαίνουσι γιά λίγο. Έστερα ο γε-
ρολοτόμος λέει) : Έτσι δέν ξέρω πώς θυμήθηκα τ'
άποσπερού τόν πατέρα σου· γιατί είτανε και τότες
άνήμερα τάϊλιά. Είμαι στό έζήνητα και πένου τώρα·
κείνος είτανε μεγαλύτερός μου· μου λέει· πώς νά
κόψουμε τό πούκο τής κρυάβρυσης; Έχει μετάρη ζύ-

λο, άπόζοτο. Ναι, του είπα· ξεκινήσαμε, και φτάσα-
με κάτω από τόν πούκο, τό θεόρατο· ο πούκος άνε-
μοβούζει περιφρανα· μιά φοβέρα λές κ' είτανε· δέν
δείλιασε ή ψυχή μας· λύπηση λές κ' είτανε· δέν
ξέρω τράξαμε τό δέντρο ζεσουεισμένο.³⁾ κείνος
τότες μου λέει· Πού είναι τό τσεκούρι; Νάτο χά-
μου, του είπα. Είναι τάχα καλά άκονισμένο; μου
λέει· ναι· του είπα· Έστερα πάλι κοντοσταθήκαμε
άπραγοι· άπέ του είπα σαν τρομασμένοι· νά τό τσε-
κούρι· θά βαρέσης πρώτος; κ' έκοίταζε και δέ μ'
άποκριθήκε· σωπάσαμε· κείνος έστερα άπό λίγο είπε
σαν άπό μέσα του· μωρέ δέντρο! και γώ πάλι
μουρμούρισα· μωρέ πούκος! Και του ξανάειπα· άρ-
χίνα. Όχι, μου λέει, δέ μου βασταει ή καρδιά·
και δίνοντας μιά, κλώτσησε τό τσεκούρι πέρα· βάρε
όν, τόμου θέλεις, μου είπα· κμή δέ θά βαρέσω, του
λέω· μά; πιάσανε τά γέλια τότες· έστερα κοιτά-
ζοντας δλόγυρα μας πήραμε τό τσεκούρι· και φύγα-
με. Στή στρατα δέν είπαμε λόγο· άπό τότες δέν
τονε ξεγναω· κι ούτε τόν πούκο ξεγναω· ζέρουσι οι-
λοι οι λοτόμοι τήν άγάπη πού τουύχω, και δέν τόν
άγγιάζει κανένας· πανταίχουσι τώρα πώς ή πούκος
είναι στοχειωμένος· δέν τονε πιάνει τσεκούρι, λένε.
Και τότες τήν άλλη, σαν άπόψε, άνεθήκαμε στόν
'Αϊλιά· νά προσκυνήσουμε· κάθε χρόνο πηγαιναμε·
τώρα δέ μέ βαστάνε τά πόδια τόσο...

Ο Δασοφύλακας (σαν ξαφνιασμένος) : Δέν
είμουνα γεννημένος τότες, μάννα;

Η Μάννα : Είμουνα ένού χρονού, παιδί μου

Ο Δασοφύλακας : Πόσο χρονώνε είναι ή
Σμαράγδα, παππούλη;

Ο Γερολοτόμος : Πάνου κάτω είκοσι τρία·
θάν τήν περνάς κίνα χρόνο· τότες πέθανε ή πατέρας
σου· έστερα κείνο τό χρόνο βρήκα στό δάσο τή Σμα-
ράγδα. Η Μάννα πάει στην άλλη άκρη τής καλύ-
δας· και φτιάνει τό κρεβάτι του Δασοφύλακα).

Ο Δασοφύλακας : Η δόλια... τήν άγα-
πάς, παππούλη;

Ο Γερολοτόμος : Άκουσ λέει· κμή παιδί
μου δέν είναι, σαν παιδί μου δέν είναι;· (Η Μάννα
κοιτάζει ξαφνιασμένη τό γερολοτόμο).

Ο Γερολοτόμος : Τάποσπερού άνεβαίνει στόν
'Αϊλιά· τόνταξε λέει, και πάει.

Ο Δασοφύλακας : Άνεβαίνει στόν 'Αϊλιά,
καταμόναχη;

Ο Γερολοτόμος : Και θά γυρίση, άβάρετος
ο ήλιος.

Ο Δασοφύλακας (συλλογισμένος) : Άκουσ
λέει· πάει στην κορφή... Πάω... νά πλαγιάσω πίες
μου ένα παραμύθι, παππούλη.

Ο Γερολοτόμος : Αί, παιδί μου, τί παρα-
μύθι νά σου είπω; Τό παραμύθι λέει : Η φρονιμάδα

παει όμπρός κ' άκλουθάνε οι πράξεις· πάντα νήσαι
χειράμενος· νά τό παρκαμύθι.

Ο Δασοφύλακας (άπό τό στρώμα του) :
Καλή σου νύχτα, παππούλη.

Ο Γερολοτόμος : Κλήνύχτα παιδί μου.
(Ο άγέρας βουίζει στό δάσια. Η Μάννα έρχεται
και φτιάνει τή φωτιά· σωπαίνουσι γιά κάμποση
ώρα· ή Μάννα καθεται κοντα του κ' άναστενάζει).
"Ω Θεέ μου..."

**Ο Γερολοτόμος (πιάνει τό κεφάλι του με
τά χέρι του) :** Ποιός νά τό πίστευει...

Η Μάννα : Σώπα... μίλα συχά...

Ο Γερολοτόμος : Θεέ μου, θεέ μου...

Η Μάννα : Πώς μάς τιμωρεί· κάλλιο νάπερτε
τ' άτροπελέει νά μάς καψει.

Ο Γερολοτόμος : Σού τό ξανάειπε;

Η Μάννα : Κάθε στιγμή τό λέει.

Ο Γερολοτόμος : Συφορά μας...

Η Μάννα : Μόρμισ νά τό είπω και σένα.

Ο Γερολοτόμος : Και τί του είπες;

Η Μάννα : Τί νάν του είπω; Ο Θεός νά βα-
νει τό χέρι του...

Ο Γερολοτόμος : Ποτίς τίποιο πράμα.

Η Μάννα : Πήρες κιάλα άπόρραση· (πιάνοντας
τονε άπό τό χέρι, και φέρνοντας τονε στην πόρτα
τής καλύδας άπέξω) Κολοσκίμοι και κολοσκίμοι!..
πρέπει νά γενει... Όχι· άρνητες... άγαπιώνται κιά-
λας... Έπειτα σύ σπαίς...

Ο Γερολοτόμος : Ούτε γώ ούτε και σύ...

Ο πείρασμός : γιά θυμήσου... ο συχάρα με, ψυχή
του άτιμημένου...

Η Μάννα (κλαιόντας) : Συχώρησθ δέ θεό μου...
μάς έσυρε ή πείρασμός...

Ο Γερολοτόμος : Είτανε ή νειότη.

Η Μάννα : Σώπα, βουβάσου τώρα· συχώριο ζήτα.

Ο Γερολοτόμος : Άδέφρα νάν τά σμί-
ζουμε;

Η Μάννα : Άμεί νάν τονε χάσω· λυπήσου με·
θυμήσου τότες... (τόν άγκαλιάζει) θυμήσου τήν άγά-
πη μας.

Ο Γερολοτόμος : Σού τέρκίζουμαι, ναι...
(τηράζει κατά τό δάσο, μέσα στη νύχτα)· βοηθήτε,
δέντρα μου· είμαστε οι κολασμένοι· είναι τά παδια
μας...

Η Μάννα : Μέ θράπαψες· πίες τήν ψυχή
μου... (τόνε φιλεί).

Ο Δασοφύλακας (πού ζυπνάει άπό μέσα) :
Χάραξε, μάννα;

Ο Γερολοτόμος : Τώρα άρχινάει...

Η Μάννα (τρομακτισμένη) : Μά; άκουσε; (Μπαί-
νουσι μέσα και πάνε κοντά στό στρώμα του Δασο-
φύλακα· κείνος άναστηκανεται). Μάννα, ποτίς δέ θά
γυρίσης άπό τήν έκκλησιασά μουσκοθυλισμένη, μέ βί-
για κ' άγιασμό;...

2) Είδος φλογέρας.

3) Άφαιρημένοι.

κόλλες χαρτί, ενώ τής αρχαίας ελληνικής φιλολο-
γίας ή φεγγολογία στάλαζε μιά μιά στό νού του ά-
χιτίδες ποίηση, σοφία και φως.

Ποιός όμως κι άπό φίλους κι άπό συναδέλφους
κι άπό μαθητάδες δέ θά νόμιζε· πώς βλέπει· όνειρο,
αν έβλεπε άξαρνα τόν κ. Άντρέας, τόν ταχτικό τόν
άθρωπο, τό σπουδασμένο τόν καθηγητή, νά σηκωθή
άπό τό σακνί του, νά πάη, ως τόν καναπέ, νά πέ-
ση, νά πιάση τό κεφάλι του στό χέρι, νά κλαίη
δυνατά δυνατά, και μόνος του, στό έρημο τό έργα-
στήρι, νά δένεται κ' ένα όνομα νά φωνάζη·

— "Όλια μου! Όλια!"

"Έτσι κάποτες τυχαίνει. Σέ ήσυχα νερά, φουρ-
τούνε. Δράμα, σέ ήμερη ζωή. Όσο μετρημένο μέ τό
κουμπάσο κι αν είναι τό σταδιο τό καθηγητικό, ή
όσο συνησιμένη κι αν είναι άπο νερίς ήδια ή ζων-
τανή ψυχή μας νά κρατιέται· στό σύννερα τή στενά
πού ένα σοβαρό άπάγγελμα τής χαράζει, τό κάτω
άθρωπος κι ό καθηγητής. Λόγος δέν ύπαρχει
νά μήν έχη κ' άφός τήν ποίησή του. Ίσως τού τή
μαθαίνουσι και τά κείμενα τή κλασσικά, ή ελληνι-
κή και λατινική φιλολογία. Όταν ξέρεις νά τούς
καταλάβης, οι άρχαιοι, άκουμα και κεί· πού δέν τό
νοιώθεις, άνακατεβούνται στις πράξεις σου, τίς κα-

θεμερινές, συχά και σου τίς εμπνέουσι, σου κυβερνού-
νε ως και τό αίστημα, σου οδηγούνε τους λογισμούς,
παίζουσι λές μαζί σου σαν τόν ήλιο άπάνω σέ κρου-
σταλλένια σφαίρα γεμάτη νερό, σου βάρουνε τό νού,
σου χρωματίζουσι μέ τή θωριά τους τόν ήθικό σου
τόν κόσμο, τόν κόσμο τών ιδεών πού μέσα του τόν
κλει κάθε άθρώπινο κεφάλι.

Κάτι τέτοιο θάπαθε κι ό Άντρέας. Όταν είτα-
νε στη Γαλλική Σκολή, άγάπησε τρομερά τήν Έλ-
λαδα. Τήν αρχαία ή τή νέα, καλά καλά δέν τό
ξεδιάκρινε. Και τίς δυό μαζί. Όπως και πολλοί ήλ-
λοι· Άθηναίοι—έτσι λέγουσι άναμεταξύ τους· έδώ
οί παλιοί φριγητάδες τής Σκολής, δέν έβρισκε ήσυ-
χία ώσπου νά γυρίση κάτω. Πήγαινε λοιπόν όταν
μπρούσε, τό καλοκαίρι, μέ τί· διακοπίς, έμνηστε
μήνα σέ κανένα νησί, στην Άστυπαλιά, στη Μήλο,
στην Άμοργό, και μέ έρεξη καινούρια, σά δυναμω-
μένος, ξανάπιανε τά μαθήματά του. Μιά φορά όμως
έτυχε, άνεβαιώνοντας στη Γαλλία, νά περάση άπό
τή Βενετία. Είδε στην Πιάτζα του Σά Μάρκου μιά
κοπέλλα θεόμορφη. Τήν άκολούθησε βήμα γιά βήμα.
Τί τί θέλετε; Μπράς και δέ μάς τό διδάξανε κι ά-
φός οι μεγάλοι διδάχοι τής ζωής, οι Άρχαιοι, πού
γνωρίσανε όλα τάθρώπινα τά πάθη και πού ως κ' οι

θεοί τους άνάψανε άστροπελικής γιά καιμάξ
θητητή; Πώς νά μήν άναψη ένας θνητός τρι-
άντα χρονώ, άφός έμιαζε κιάλας ή κόρη θεο;
Τήν πήρε άπό κοντά κοντά ή κύρ Άντρέας κι
όσο άπτή κηλόυσε άπό τή ένα γεφυράκι στό άλλο,
γυρέδοντας νά τόν ξεγνιση, τόσο κι ή νιός κατόπι
της. Φτάσανε σ' ένα γέφυρι πού ή Άντρέας άδύνατο
νά ξεγαση τόνουκ του. Ponte dei Mira-
coli. Κατέθηκε γλήγορις ή Βενετσιαννα δίπλα,
στην Calle della Stella, τόν είδε πάλι
πισω της, έκαμε πάλι δυό βήματα και στάθηκε
θυμωμένη στην Calle della Pietà, έτοι-
μη και νά του πη. νά τελειώση. Τού φάνηκε τό-
τες άκούμη ωραιότερη και πόθος τόνε συνεπήρε. Κα-
τάλαβε. Κατάλαβε τόν κόρη, κατάλαβε και τόν έκ-
φρό του. Μέσα του παλίνθησε τό αιδόνιο τό δράμα.
Τάποφάσισε άφός, ή εύπαράσισε ή Μοίρα : "Η μη-
πως άποφασισέ ή Άγάπη μοναχή της; Δέν ξέρω.
Μήτε θά πρόφταινε κανείς νά τό ξετάση, έπειδή
τήν ήδια στιγμή πού σταθηκε ή κόρη και τόν κοι-
τάζε, άπλωσε ή Άντρέας τό χέρι παρακαλεστικά
και τής είπε·

— "Μά έγώ, γυνίχια μου σέ θέλω!"

Και τό πιδό νόστημα είναι πού παροήκανε. Και

Ἡ Μάννα : Τί λές, παιδί μου ;
Ἄσδοφύλακας : Πῶς μιλῶεις ἀπό προ-
 νιδια, παππούλη στῆθο με στῆθο παλεύεις με τὰ
 δέντρα, μὰ ὁ πεύκος τῆς κρουάβρουσης σὲ νίκησε...
 Δὲν ἤρθε ἡ Σμαράγδα, παππούλη ;

Ἄσδοφύλακας : Ὄ πα' νὰ ἰδῶ, παιδί μου,
 ἄρα καλή σας. (Ὁ γερολοτόμος φεύγει· ἡ Μάννα ἀκ-
 κουμπάει στὸ στῶμα καὶ τὴν παίρνει ὁ ὕπνος. Δυὸ
 νοῖο Ἰοτόμοι περνώντας ὄζω ἀπὸ τὴν καλύβα κου-
 βεντιάζουνε. Ὁ Α' : Σ' ἐκραζα μὲ σφουρητό· θὰ
 τὸν πιτύχουμε στὸ βγαλισμὸ ἀπὸ τὴν κορφὴ νὰ μὴ
 μᾶς πάρει μόνο φτερό. Ὁ Β' : Ὄν τανε ξεγελασῶ
 με λαλήματα πουλιῶν· καὶ με τὸ μῆλκσμα τοῦ
 προβάτου, νὰ χαμοπετάξει· (τραβᾷ κατὰ τὸ βά-
 θος τοῦ δάσου).

Ἄσδοφύλακας (ποῦ ἀκουμαίνεται τὸ
 τραγοῦδι τῆς Σμαράγδας) : Ἐργετικ... (σηκώνεται
 καὶ πάει ὄζω στὴν πόρτα· τὸ τραγοῦδι ἀκούγεται ποῦ
 ὅλο κοντοζυγῶνε).

Φωτίσανε τὰ ἔργατα καὶ πήρε ἡ ἀδύ τὰ χάρητα...
 Παραμερηθὲς ἡσυχίᾳ καὶ γέρεται δοντρά μου,
 Περνάει ὁ νιός, διαβαίνει ἀγιός, διαβαίνει ὁ καρβέλιος.

Ἡ Σμαράγδα φτάνει λαχανιάζοντα, ξυπόλυτη
 βαστάει στά χέρια μιὰ λαμπάδα) Καλημέρα σου
 καὶ βοήθειά σου...

Ἄσδοφύλακας : Καλημέρα σου, κυρά μου,
 καλημέρα σου, ἀλάφινά μου.

Ἡ Σμαράγδα (βγαίνει μάλιστα λουλούδια ἀπὸ
 τὸν κόρφο τῆς, κ' ἕνα ὕψωμα) : Νὰ κὶ' ἀγιασμένο
 ὕψωμα· νὰ καὶ λουλούδια ἀπὸ τὴ χάρη του.

Ἄσδοφύλακας : Ἄκουσα τὸ τραγοῦδι σου.

Ἡ Σμαράγδα : Τραγοῦδάγα νὰ μ' ἀκούεις.

Ἄσδοφύλακας : Ὅλο τὸ δάσο ἀντιλά-
 λαε τὴ φωνή σου.

Ἡ Σμαράγδα : Ἀπόστασ· (γέρνει στὴν ἀ-
 γκαλιά του)· τρομάξα διαβαίνοντας σκοταδερὰ κατὰ
 τόπια· τὰ νερά πάνταιχα πὼς με κυνηγεῖνε.

Ἄσδοφύλακας : Ἀκῶ τὴ μυρουδιά ἀπὸ
 σένα· τὰ σκουτιὰ σου μουσκοδόλησε ἡ δροσιά καὶ ἡ
 ἀγιοσύνη τοῦ ἐξωκλησιοῦ.

Ἡ Σμαράγδα : Ἀνέθηκα γιὰ σένα στὴ χάρ-
 η του.

Ἄσδοφύλακας : Ἀνέθηκες τάμα, κυρά
 μου... (τὴ φιλεῖ· πίσω ἀπὸ τὴν καλύβα κρυφακοῦνε
 οἱ δυὸ λοτόμοι : Ὁ Α' : —σιγὰ— Δὲ σου εἶπα ; ἄκου-
 σα τὸ τραγοῦδι τῆς ἄπιστη καὶ ἀπαραδότη θὰ σὲ
 βασανίσω. Ὁ Β' : Γιὰ ἰδέε τους σὰν τὰ πουλάκια
 παίζουνε ἀγκαλιασμένοι· (φεύγουνε).

Ἄσδοφύλακας : Γιὰ δὲς κείνο τὸ που-
 λάκι ποῦ πετάει πρωτόγαλτο στὸ φῶς· τί χαρὰ
 ποῦ δείχνει τὸ φτερούγισμά του.

Ἡ Σμαράγδα : Ἄκου τὸ νερό ποῦ τρέχει στὴν
 κρουάβρουση μιλήματα· γυναίκεϊα μοιάζει... (Πέφτει
 μιὰ τουφεκιά μέσα στὸ δάσο· ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀ-

κούγεται μιὰ φωνὴ ποῦ λέει : Τόνε λαβῶσε στὴ φτε-
 ρούγα· ἐπίσειε κατὰ τὴν κρουάβρουση. Μιὰ ἄλλη φωνή :
 Ὅχι· κατὰ τὸν γκερέμ! Πολλές φωνές μαζύ : Τρε-
 χάτε· στὸν πύκτο τῆς κρουάβρουσης ἕκατσε!—Οἱ φω-
 νές ἀκούγονται ἀνακατωμένες καὶ λίγο-λίγο χάνον-
 ται μέσα στὴ βουή τοῦ ἀγέρι.—Ἡ Σμαράγδα ἡ
 Μάννα, κὶ' ὁ Ἄσδοφύλακας στέκουνε ὄζω ἀπὸ τὴν
 καλύβα, τηράζοντες κατὰ τὴ μεριά ποῦ πέφτει ὁ
 πεύκος τῆς κρουάβρουσης, κὶ' ἀκουμαίνονται τίς φω-
 νές ποῦ πάλε δυναμώνουνε).

Ἄσδοφύλακας (σὰν ἀφαιρέμενος). Ὁρ-
 μάνε κατὰ τὸν γκερέμ, σὰ μεθυσμένοι, λές καὶ κουρ-
 σεύουνε τὸ δάσο οἱ βουκολάκοι, με τσεκούρια καὶ
 πελέκια. Χυμᾶνε με φωνές, κροταλῶντας καὶ σφου-
 ρίζοντας φοβέρες, στὸν ἀγέρι... Τώρα κοιτάζουνε ψη-
 λά κὶ' ἀναζητᾶνε... ὄρμᾶνε τώρα κατὰ τὸν γκε-
 ρέμ, καὶ σὰν τραγὰ σκαρφαλώνουνε... Νὰ τώρα γυ-
 ρίζουνε... κάποιος δείχνουε κατὰ δῶθεσ καὶ τη-
 ράζουε.

Ἡ Μάννα : Βίνα· κὶ' ὁ γερολοτόμος... ἀκῶ
 τὴ φωνή του...

Ἄσδοφύλακας : Νκί, τὴ φωνή του...
 (Φωνές : Μᾶς μαγιέψανε... οἱ κολασμένοι...)

Ἄσδοφύλακας : Νὰ τοι, τώρα γυρίζουε...
 μαζεύονται κάτω ἀπὸ τὸ πεύκο τῆς κρουάβρουσης...
 (Φωνές : Νὰ τοι, στὴν κορφὴ κάθεται· τηράζει τὰ
 φτερά του... ποίος θάνεβῆ).

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

Ἄσδοφύλακας : Σὰν ἀπὸ τὰ δέντρα βγαί-
 νει ἡ φωνή τους... με τρομάζει ἡ φοβέρα τους...
 πὼς τηράζουε δῶθεσ... Οἱ φωνές : κατάρα καὶ ντρο-
 πή τους, οἱ κολασμένοι.

τὸν πύκτο ποῦ ἀνεβαίνει ὁ Ἄσδοφύλακας). Ἀνεβαί-
 νει... ἀνεβαίνει... νὰ... φτάνει στὴν κορφὴ... ὁ ἀη-
 τὸς δέρνει τὰ φτερά του... βόθηα, παναγία μου!. .
 (λιγοθυμᾷ. Ὁ Ἄσδοφύλακας κατεβαίνει. Οἱ λοτόμοι
 ἄλλοι πέφτουε κατὰ γῆς καὶ ψάχνουε γιὰ κᾶτι,
 κὶ' ἄλλοι στέκουε ἀποσβολωμένοι καὶ τὸν τηράνε
 μὲ θαυμασμό. Ὁ Ἄσδοφύλακας πατάει στὴ γῆς με
 περφάνεια, χαμογελάει εὐτυχημένος, καὶ παίρνοντας
 τὴ συνεφερμένη Σμαράγδα ἀπὸ τὸ χέρι τραβᾷ με-
 γαλόπρεπα γιὰ τὴ στράτα ποῦ φέρνει στὴν πολι-
 τεῖα. Ἡ φωνὴ τοῦ γερολοτόμου ἀκούγεται σὰν ἀπὸ
 ταφο) : Μάννα ! ἀ! Μάννα ! πᾶμε καὶ μεῖς.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ἡ Ἀνοίξη καὶ ὁ Ἀρρωστός

Τὴν ἀνοίξη ἐπόθησε βαθεῖα καὶ ὀλογομένη
 Ἄπ' τὴν αὐγὴ ὁ νιός ἀρρωστός κὶ' ἀκόμη ὡς τὰ σπαρὰ
 Τὴν ἀνοίξη ὄνειρεται με μάτια δακρυομένα,
 Γι' αὐτή, στὸ ἔρμα κλεινάρι του, τὸ στῆθος του σπαρὰ.

 Μᾶς τὰ πόδια του ἀπλερᾶ, τὰ στήθη ραγισμένα,
 Κ' εἶταν γι' αὐτὸν ἀβόλετο νὰ τρέξῃ στὰ βουά,
 Στὰ ὄφραϊ λαγκάδια νὰ διαβῆ, στὰ δάση τάνθισμένα
 Πού ἡ ζεπλανεύτρα ἡ ἀνοίξη θεοτικῶς γυρᾷ.

Κ' ἐκὶ στὸ γλυκοβράδισμα με τ' ἀπλό σκετικὸ
 Ὑπνος τὸν πήρε κὶ' ὄνειρο βίβει στὸ πᾶλληκαρῶ,
 Βλέπει γερὸ σὲ γλυκώλοστο πῶς εἶτακε λιβάδι

Μὲ βοσκοπούλες, με πουλιὰ, με κρῖνα γαλανά,
 Μ' ἕναν κὺλὸ πὼς ἔμερνε στὸ τρυφερὸ χορτάρι...
 Καὶ τὴν ἀγοῦλα ὁ ἀρρωστός βῆν ζυπνῶσε ἕνα.

Τραγοῦδι Νουσταίγου

Στὴν ἀνθισμένη γλυφασιὰν ἰγάλι ποῦ θὰ γύρω,
 Μάταια δροσοῦλα ἡ χαρυνγὴ στά χεῖλή, θὰ μοῦ φέρη,
 Ἐδῶ με χάρη κὶ' ἀπλό, σὰν πρῶτα, ῥόδου μῦρο
 Τὸ βραδινὸ τὴ θλίψη μου δε θὰ γλυκάνη ἀέρι.

Στὴν ἀνθισμένη γλυφασιὰν ἰγάλι ποῦ θὰ γύρω,
 Πουβὸς ἐγὼ θεῖα γαιῶ — τρυγοὶ δίχως παῖρι —
 Νὰ γύρουε τραγοῦδιῶν φωνές τρέλλὰ τὰ παντὰ γύρω
 Πού θὰ μεθᾷ τῆς ἀνοίξης χαϊδέυτικο τὸ χέρι.

Κὶ' ὅταν χτυπώντας τὰ φτερὰ στὴν πλατὴ, ἀρχνισμένα,
 Τὸ συγερὸ φθινόπωρον ὀρηγικὸ προβαλῇ,
 Καὶ δῶ ἀφρισμένο πέλαγο καὶ τὰ θῆ, βουρκατωμένα

Κὶ' ἀφανισμένα γύρω μου τῆς ἀνοίξης τὰ κάλλι,
 Τότε στὸ στήθος γέρνοντασ τὴν κεφαλή, ὁ μητέρι,
 Τὴν τελευταία μου πύση θάβρισω στὸν ἀγέρι.

Περίαιε.

N. I. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

νοστιμώτερο ἀκόμη ποῦ ἡ ἀγνωστὴ Βενετικιᾶ εἶχε
 θεοῦ ζουγράφου στὸ Παρίσι, καὶ ἴσια ἴσια στοῦ θεοῦ
 τῆς τὸ ἐργαστήρι καθότανε τώρα ὁ Ἄντρέας. Ἐτσι
 ὁ κύριος καθηγητὴς ταίριαζε περιφρηκὰ τὴν ἀγάπη
 καὶ τὴ μελέτη.

Ζήσανε δέκα χρόνια μαζὶ καὶ δὲν περιγράφεται
 ἡ ἐφοχία τους. Ἀσύγκριτο πρᾶμα, ποίημα μονά-
 χου. Καὶ τέλειωσε ἀπροσμένητα τὸ ποίημα, δίχως
 λόγο, ποῦ νὰ πῆς. Εἶχανε ἀποχτήσῃ ἕνα γιὸ στὴν
 ἀρχὴ τοῦ γάμου κ' ὕστερσι ἀπὸ δέκα χρόνια ἕνα κο-
 ριτσάκι. Ἀφώσθησε ἡ μάννα στὴ γέννα τῆς καὶ
 τῆς παραγγείλανε οἱ γιατροὶ νάλλασῇ κέρκ. Ἐφυ-
 γε με τὸ μωρὸ γιὰ τὸ Μεσημέρι τῆς Γαλλίας. Ἐκεῖ
 ὅμως χρωτέρεψε. Τῶνοιωθε ἡ καμμένη, μὰ σὰν ἄγ-
 γελος ποῦ εἶτανε δὲν τόλεγε τοῦ Ἄντρέου τῆς ὅπως
 τῶνοιωθε, μόνο τοῦ μνηοῦσε τοῦ Ἄντρέου τῆς νὰ θῆ
 καὶ καλά. Τοῦ ἔγραψε μάλιστα πὼς με τὸν ἐρχομὸ
 του, γιὰ βέβαιο καὶ θὰ γειάνῃ. Τότες ἀκολούθησε
 κάτι πολὺ σπαραχτικὸ καὶ ποῦ βύρωνε κατόπι σ' ὀ-
 λη ἀπάνω τὴ ζωὴ τοῦ Ἄντρέου.

Ὁ Ἄντρέας μῆτε τόβαλε με τὸ νοῦ του πὼς
 μποροῦσε τόντις νὰ πάθῃ τίποτις ἡ γυναίκα του, ἡ
 Ὀλια του, ἀφτῆ δὲ ἡ Ὀλια ποῦ τότε φώναζε τῶ-
 νομά τῆς στὸ ἐργαστήρι του. Ὁ Ἄντρέας πολὺ με-

γαλήτερός τῆς φυσικὸ λοιπό νὰ πεθάνῃ πρῖν ἀπὸ
 κείνη. Ἔτσι τὰ εἶχε κανονισμένη ὁ ταχτικὸς ὁ ἔ-
 θρωπος, ἐπεὶδῃ, ἀφοῦ παντρεύτηκε με τὸν τρόπο ποῦ
 εἶδαμε καὶ ποῦ δὲν πιστέβω νᾶτανε ἀπὸ τοὺς πιὸ
 συνηθισμένους, παρὰ ξεναντίεσ ἀπὸ τοὺς πιὸ ποιητι-
 κούς, ξανακμήκανε ὅλα στὴ σειρά τους, στὸν ἴσιο
 τοὺς ὁρῶμο, σὰ νὰ μὴν τὸν εἶχε ζετρελλάνει ἄλλοτες
 ἡ ἀγάπη, σὰ νὰ μὴν εἶχε ποτὲ του κάμει τὸν ἐρω-
 τεμένο τὸν κυνηγὸ στὰ γεφυράκια καὶ στὰ στενοδρό-
 μια τῆς Βενετικῆς. Τὸ πιὸ περισσότερο εἶναι ποῦ τὸν
 κίντυνο δὲν τὸν ὑποψιάστηκε ἀπὸ τὴν περίσσια του
 τὴν ἀγάπη. Τοῦ φαινόντανε πρᾶμα τόσο ἀδύνατο, τό-
 σο ἀπίστερτο νὰ χάσῃ τὴν Ὀλια, ποῦ δὲν τὸ χω-
 ροῦσε ὁ νοῦς του. Εἶτανε τότες καὶ βυθισμένος σὲ
 μιὰ καινούρια μελέτη—ἀχ! ἡ ἐργασία ἡ λατρευτὴ
 του ἐκεῖνη, τί δὲν τοῦ κόστισε!—εἶχε καὶ τὰ μα-
 θήματά του. Νὰ μὴν τὰ πολυλογούμε, δὲν πρόσεξε
 στὰ γράμματα τῆς ἀβύσθου, νὰ, λές καὶ τὰ διαβί-
 ζε, χωρὶς νὰ βγάξῃ τὸ νόημα· τῶνοιωσε μονάχα πιὸ
 ὕστερα, ὅταν τοῦ τελεγραφήσανε πὼς ἡ Ὀλια πιὰ
 πάει ποῦ πάει.

Ὅλοι μας, ἂ θέλουμε νὰ ζετᾶτουε τὸν ἑαυτό
 μας με κάποιια εἰλικρίνεια, θὰ δοῦμε πὼς πάντα μᾶς
 φαίνεται σὰ νὰ φταίξαμε σὲ κάτι πρὸς τοὺς πεθαμ-

μένους μας τοὺς ἀγαπητούς. Ὁ καμμένος ὁ Ἄν-
 τρέας ποῦ ἀκόμη κὶ' ἄν ξεψυχοῦσε ἡ Ὀλια στὸ Πα-
 ρίσι, μπρὸς στὰ μάτια του, ἀπαρηγόρητος θᾶνη-
 σκε, ὄζω ἀπὸ τὸν καμμό του, εἶχε τότε καὶ τὴ συν-
 νεῖδησὴ του λαβωμένη, γιὰτὶ ὅπως καὶ στὴν ἐργασία
 του φιλολογούσε τὰ κἀθέκαττα, με τὸ ἴδιο σύστη-
 μα, με τὴν ἴδια τάση, κ' ἡ συνεῖδησὴ του συνήθισε
 ὄλα νὰ τὰ φιλολογᾷ, Τῶςερε καὶ τοῦτο ἡ γνωστὴ
 μας ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν τάση, γιὰ τὸ ταχτικὸ.
 Καὶ τὰ ξεδιάλιζε ὁ δύστοχος τὰ βᾶσανά του ἕνα
 ἕνα. Ἐλεγε μέσα του πὼς τὸ κᾶτω κᾶτω τί θὰ πῆ
 ἀββώστια στὸν ἄθρωπο ; Ποῦ πονεῖς, στὴν ψυχὴ σου
 ἢ στὸ κορμί σου ; Καὶ ποίος μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ στὴν
 ἀββώστια κορμὶ καὶ ψυχὴ ; Μιὰ ἥθικῃ βοήθειά νὰ
 σου ἐρθῇ, ἐκεῖ ποῦ τὴ χρειάζεσαι, τὴν ὥρα ὅπου τὸ
 νοιάθεις ὁ ἴδιος πὼς τὴ θέλεις, καὶ ἴσως γλύτωσε.
 Τέτοια βοήθειά ὁ Ἄντρέας δὲν τὴν ἔδωσε τῆς γυ-
 ναικῆς του. Ἡ λύπη του ἀπὸ τότες ἀθῶκτισε κὶ' ἄρ-
 χισε καινούρια ζωὴ, δηλαδὴ ἔρχισε νὰ ζῆ, μέρα τῆ
 μέρα, στιγμὴ τὴ στιγμὴ, με τὴν πεθαμμένη. Καὶ
 καθὼς εἶτανε τὸ φυσικὸ του, ζῶσε μαζὶ τῆς ταχτι-
 κᾶ, ὠρισμένα καὶ ποῦ νὰ πῆς ἀσάλερτα. Ἐγινε
 συντρόφισσά του σὲ κάθε βῆμα καὶ σὲ κάθε πράξη,
 ὡς καὶ στὴν παραμικρὴ. Κούντιζε τὸ βολοῖ του τὴν

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10. — Για το Εξωτερικό Φρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κίосκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιάδρου, (Οφθαλματρείο), Βουλής, Σταθμού Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Εξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου [όδος Σταδίου, άντικρυ στη Βουλή]. Στο Βόο, βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συνδρομή πληρώνεται μπρ. στα κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μυαλό—Μαθήματα Βουλγαρικά—Αχρηστο ύλικό—Συριανά καλήμερα — Το Κράτος της άνομίας.

ΚΑΠΙΟΣ από τους τραγούς μας εύκήθημε πέραι η πρόπερσι στους Ρωμιούς ΜΥΑ.ΙΟ. Η εύκή φυσικά δεν έπιασε. Και μιά που δεν πιάνονκε οι πρωτοχρονιάτικες εύκες, δε ζαλλίζουμε και μες τους Ρωμιούς με τέτιες. Μά κι αν έπιανε η εύκή που λέμε, δε χρειαζόντουσαν άλλες εύκες, γιατί όταν άποχνησούμε μ ν α λ ο θάποχνησούμε όλα τάγαθά που μες λείπονται σήμερα.

ΕΝΑ τηλεγράφημα του «Πρακτορείου Αθηνών» από τη Σόφια που τυπώθηκε στα φύλλα της Τετράδης μες λέει πως αή Βουλγαρική Κυβέρνησις, διέ νά καταστείλη την άπεργίαν των σιδηροδρομικών υπαλλήλων, έδημοσίευσε Διάταγμα κατατάσσον τους άπεργούς εις τον στρατόν της έφεδρείας και καθιστών συνεπώς αυτούς στρατιώτας εν ένεργεία.

Δεν ξέρουμε αν το πρότεξο κι αν το μελέτησε αυτό το τηλεγράφημα η Κυβέρνησις. Καλλέ όμως θέτανε νάν το προτέξει και νά πασιώσει νάν το έφρμώσει, διο της είναι μπωρετό, και στους δικούς μας τούς άπεργούς. Δεν πειράζει που κι αυτή τη φορά το μάθημα μες έρχεται από τη Βουλγαρία.

ώρα που το κουρντίζανε πρώτα οι δύο τους. Της έλεγε, σαν ζυπνούσε, καλήμερα και σαν πλάγιαζε καληνύχτα. Στο έργαστήρι του είχε πολλά τραπέζακια που του χρησιμέθανε το καθένα για χωριστό γραφείο και χωριστή δουλειά. Είχε κ' η Όλια το δικό της. Απάνω στο γραφείο της, ο Αντρέας είχε βάλει μόνο πράματα δικά της για νά είναι όμως η Όλια παντού, έβαζε και στάλλα τίποτις που νά της χρησίμεψο. Στο γραφείο της πάλε τά σερτάρια, κλωστήρισα δε θ' έβλεπε η χροτάκι που το χέρι της νά μνή τ' άγγιζε. Όταν τέλειωνε άρθρο, κεφάλαιο ή μελέτη, προτού στείλη τον πλίκο στο τύπωμα, τον άποθετε στο σερταράκι της για μιά μέρα. Η έργασία του πιά, όσο βαστούσε ο Αντρέας το κοντύλι, όσο κάθονταν ή περπατώντας, του έρχότανε καμιά ιδέα και συλλογιότανε κανένα καινούριο βιβλίο, ή έργασία του άφιερωμένη όλη στη θύμησή της. Μά ποιός θά πάη νά μάςψυχολογήσει έναν άνθρωπο, που ακόμη κι όταν έδενε το λαϊμοδέτη του, άναπερνούσε τον καιρό που τον έδενε μπροστά στην άγαπημένη του και με κάθε κίνημα του χεριού του, θυμότανε κανένα γλυκό λογισμό της έποχής εκείνης; Νά, πως νά σάς πώ; καταντούσε ή ζωή του ένα μνημόσυνο παντοτινό.

ΧΑΡΑΧΤΗΡΙΣΑΝΕ γι' άχρηστο ύλικό και το πουλάνε με την όκα, για παλιοσίδηρο, όλα τά λείψανα του 21 που βρίσκονται στο Παλαμήδι του Άνγκλιού, κινόνια Βενετσιάνικα και Τούρκικα κτλ.

Βίβλια, τι μες χρειάζονται; Νά πιάνουν έξικα τον τόπο; Νάτανε κανένα σπασμένο κανάτι της έποχής του Περικλή θάν το φυλάγαμε στα μπαμπάκια και θάν το δείχναμε με περηφάνεια στους ξένους, για σημάδι των άθνήτων προγόνω μας. Με τους ήρωες όμως του 21 καμιά σχέση δεν έχουμε. Μά που το ξέρετε; Μπορεί νάρθει μι' άλλη γενιά ύστερ' από χρόνια και νάν τους αναγνωρίσει και νά περηφηνύεται νάν τους, λέει προγόνους της. Σ' αυτή λοιπόν τη γενιά θά δώσουμε λόγο κ' έχουμε ύποχρέωση νάν της φυλάξουμε τά ίερά της. Για νά μνή πιάνουν όμως τόπο στα Μουσεία, που θέση μοναχά έχουν τά τρόπαια του 97, ως τά θάφουμε τά κανόνια του 21 στη γίε νάρθουν αστεί μεθύριο νά σκάψουνε νάν τά βρούνε.

Οι μεθουριανοί νάν τ' άχρηστο για σίγουρο στην ίδια τάξη θά βάλουν και το Μοροζίνη που κατέστρεψε τον Παρθενώνα και τους Μοροζινηδες που γκρεμίσανε το Βενετσιάνικο Πύργο της Ακρόπολης και που πουλάνε σήμερα τά κανόνια της Παλαμηδίου.

ΕΝΑΣ Συριανός δάσκαλος έφτεξε καινούρια Κέλαντα για τους μαθητάδες του, ρεζιλεύοντας και μασκαρεύοντας τη περιφήμια Συριανά κέλαντα που τόση ποίηση και τόση όμορφιά έχουν.

Γιά νά καταλάβετε το δασκάλικο φρούτο, πώνε αυτούς μονάχα ο στίχοι:

... Λύτρωσον εκ της δουλειας τους λοιπούς μας αδελφούς, κραταιάν δ' Ελλάδας κάμε, συνεγών ημάς αυτούς.

Δίκιο έχει η άρεντιά του. Όταν ο Θεός μες λυτρώσει από τη δασκάλικη σκλαδιά, θά συνενώσει ημάς αυτούς και θά μες κάμει άθρώπους.

ΕΝΑΣ πατριώτης μας, άρου δουλειή χρόνια και χρόνια στην Αμερική, γύρισε δω κ' με τά λίγα παραδάκια που μάζωξε άνοιξε ένα καρνεδάκι σ' ένα πράμαμο μαχαλά της Αθήνας. Μόλις όμως άνοιξε το καρνεδάκι νά σου και ξεφυτρώνει μπροστά του ένας καπανταής κι άρχινάει νάν του φέρνεται σά Γενίταρος, αή μου δώνεις παράδες ή σου τά κίνω θάλασσα—κι όχι με λόγια, μά με έργα.

Ο Χριστιανός άρου τοόδοσ έσαμε 100 δραχμές, άναφέρθηκε στην Αστνομομία, μά κι ο Γενίταρος άναφέρθηκε στην κάμα του, και τον άνάγκισε νά κάνει άναφορά στην Υπουργό των Έσωτερικών και στο Αρχηγείο της Χωροφυλακής, ζητώντας προστασία για τη ζωή του και για την περιουσία του. Η άναφορά του δημοσιεύτηκε στην Ακρόπολη της παρασμένης Τετράδης και τελιώνει έτσι: «Υστερ' άπ' όλ' αυτά μου επιτρέπεται νομίζω νά σά ρωτήσω αν το Ρωμιάτικο είναι Κράτος νόμων ή Κράτος άναρχίας».

Έτσι έβρισκε μέσα του κάποια ήσυχία, έβρισκε κάποιο άνασασμό ή συνείδησή του, έβρισκε συνάμα και κάποια χαρά, γιατί ο Αντρέας δεν είτανε από τους άθώπους που σά λυπούνται, θάξρονε πως πρέπει νά τους άποφαίνεται ή λύπη κι από το σκυθρωπισμένο το πρόσωπό τους. Μιλούσε, χωράτεθε, γελούσε, πρόθυμος και μάλιστα έφτυμος άνθρωπος, που δεν έκανε πόζες. Μά και μέσα του έννοιωθε αλήθεια μιά παράξενη γλύκα νά στάξη στην καρδιά του με τά σωστά του καταντούσε νά το πιστέθη πως πάντα πλάγι του την είχε, πως της κουβέντιάζε, πως τη συμβουλεβότανε στις κρίσιμες ώρες, όπως μιά μέρα, σά νά την έσπρωχνε κανένα προαίστημα λυπητερό. του το παράγγειλε ίδια, και παίζοντας του έλεγε πως αν τύχη και πεθάνη πρώτη άφτη, πρέπει νά ξέρη πως δεν τον άφνει και σ' ό τι καταπιάνεται, σ' ό τι κάνει, νά τη ρωτά. Του τ' άγραφε άλλο τόσο χαδεφτικα κι από τη μεσηδρινή τη Γαλλία, όπου πήγε τότες άρρώστημένη. Μαζί σου, Αντρέα μου, ακόμη κι αν πάθω τίποτις, θά μείνω και μη φοβάσαι. Θά είμαι ο καλός σου ο άγγελος και θά σέ προσέχω, το σπίτι εγώ θά το φυλάω, θά παίρνω και γώ το μερτικό μου από κάθε χαρά σάς και κάθε λύπη, και σαν πλακώθη καμιά θλίψη, εγώ

Α δεν του τύχαινε νά ζήτει μερικά χρόνια στην Αμερική, δε θά ξαφνιαζότανε και δε θάκανε την άνόνητη αυτή έρώτησις. Έμεις που ζούμε δω, βρίζουμε πως το Ρωμιάτικο δουλεύει ρολόι και παραιναι μάλιστα Κρίτος Νόμων κι Αστνομόμων.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΟΛΙΒΟΥ

Είτανε μιά φορά εν' άντρούγωνα, κ' είχανε μιά και μοναχή κόρη, μά πολύ όμορφη. Σά μεγάλωσε κομάτι, τη βάλανε στο σχολείο νά μάθη γραμματά. Καμιά φορά πήγαινε κι ο πατέρας της, και μιλούσανε με τη δασκάλισσα για την κόρη. Άγάλια άγάλια ή δασκάλισσα άγάπησε τον πατέρα της κόρης. Της ήρθε λοιπόν νά ζολοθρεψη τη μάνα, και νά πάρη τον πατέρα της εκείνη. Τι κάνει λοιπόν; Ηξερε πως στο σπίτι της κόρης αύτηνης είχαν ένα μαρμαρένιο σεντούκι κ' είχανε μέσα όλα τους τά καλά τά πράματα.

Λέγει δά μιά μέρα της κόρης: Πήγαινε, κόρη μου, στο σπίτι σάς νά πής της μάνας σου νά του δώση τά χρειαζόμενα μες' από το μαρμαρένιο σάς το σεντούκι, νά σου δείξω νά κεντήσης ένα μαντίλι. Κι ά θέλης νά μάθης νά κεντάς πιό όμορφ' άπ' όλες, έλα νά σέ κάνω δική μου κόρη. Για νά γίνη όμως αυτό, πρέπει νά βγής από τον ήλιο ή μάνα σου. Δηλαδή νά το σκοτώσουμε. Η κόρη στην άρχή τρώμαζε. Δεν μπορώ νά το κάμω αυτό, είπε της δασκάλισσας, γιατί τη λυπούμαι τη μάνα μου. Μήν τη λυπάσαι, της λέει παλε εκείνη, γιατί είμένα μιά μέρα μούλεγε πως είσαι παλιοκόριτσο, και δι' σ' άγαπά. Νά τί νά κάμης νά μνή προφτάση και καταλάβη τίποτα, μήτ' εκείνη μήτ' εσύ. Νά της πής ν' άνοιξη το μαρμαρένιο το σεντούκι νά σου δώση χρυσάφι και πούλια μαλαματένια κι ένα σκύψη νά τά βγάλη, νά βίξης με μες' εσύ το καπάκι του σεντουκιού, και νά τη σκοτώσης. Δέ μπορώ, πάλι λέει η κόρη, και φοβούμαι νά το κάμω. Δεν ντρέπεσαι, της λέει η δασκάλισσα, σαν είμένα κοπέλα νά ροβόσαι ένα τόσο μικρό πράμα; Μήτε κανένα μπαλτά θά σηκώσης, μήτε κανένα τουρτέκι θά τραβήξης. Έδώ δά κοπέλλες πών και πολεμούν και σφάζουν, κ' εσύ δεν άποκατάς νά σαλέψης ένα καπάκι; Κάνε πως το γερνεις κομάτι, ύστερα φύγε νά μη δής τίποτε και νάρθης μαζί μου, νά δής τί θά σου κάμω. Όλο χρυσά κι' ασήμια θά σέ φορέσω. Μικρή κ' η κόρη άκόμα, άκουσε τά λόγια και τά

πάλε θά σάς παρηγορώ. Για σένα όμως, στον καημό και στη μοναξιά σου, θάχω περισσότερα χάρδια μπρός στα μάτια σου, που θά μ' άναζητούνε λωλά, θά σταθώ, φλόγη σου ζωντανή, θά μω μέσα στην ψυχή σου, έρωτημένη, μυστικά, όλονε δικό μου θά σέ κάμω, μά και σέ τέτοιες στιγμές καθώς και στις άλλες, πάντα θά σου είμαι άγαθή».

Τά διαβάζε και τά ξαναδιαβάζε τά γραμματά της. Κι άπορούσε. Πώς, άχ! πως μπόρετε νά διαβάση τέτοια λόγια και νά μη πεταχτή σιμά της και νά μνή τρακίτη και νά μη θάξρέψη πως ή Όλια ξεψύχηςε κιόλας μιά στιγμή άφου του τά μνηνούσε; Νά, κάποτες έρχεται τύφλα και δε βλέπουμε τί γίνεται μπροστά μας. Τώρα τ' άνοιγε τά μάτια του, τώρα τά καταλάβαινε τά γραμματά της ο Αντρέας. Σά νάκουγε τη φωνή της, σά νά του πρόσταζε τίποτις ή πεθαμμένη, που δεν του μιλούσε μόνο για τον έαφτό του, παρά και για το σπίτι και για το παιδί της. Δεν το ξεγνώσε ο καημένος ο πατέρας.

Ένα μπαξεδάκι με δέντρα, κολλητά στο έργοστήρι από τη μια μεριά, μιά μεγάλη άβλη από την άλλη, χωρίζανε το νόστιμο δίπατο σπίτι από το γραφείο του κ. Αντρέα. Έβγαينه συχνά, πήγαινε κάθε τόσο νά δη τι κάνει τ' όρρανό, το κοριτσάκι τά-

τάματα της δασκάλισσας, πλανήθηκε, κι αποφάσισε νά σκοτώση τή μάνα της. Πηγαίνει δά στο σπίτι τους βιαστικά βιαστικά, έκανε πώς τήν έστειρε ή δασκάλισσα εκείνη τήν ώρα, φωνάζει: Πού είσαι, μάνα; "Ελα γλήγορα και βιάζομαι. Μ' έστειλε ή δασκάλισσα νά μου δώσης χρυσάφι και πούλια μαλαματένια, και θά μου δείξη νά κεντήσω ένα μαντίλι. Δέν μπορώ, τής λέει ή μάνα, μονάχη μου νά τ' ανοίξω αυτό τό σεντούκι κ' είναι βαρύ. "Ελα, μάνα, κ' εγώ σε βοηθώ. Πάει ή κακότυχη ή γυναίκα, ανοίγει με πολύ κόπο τό σεντούκι, σκύβει νά βγάλη από μέσα τό χρυσάφι και τά πούλια, ρίχνει ή κόρη τό καπάκι του σεντουκιού, σκοτώνει τή μάνα της. Σάν είδε πώς έμεινε μέσα τό κεφάλι κι όζω τό κορμί και σπάρραξε, έβαλε τίς φωνές, άρχισε τά κλάματα, νά κ' έρχεται κι ο πατέρας της τό μεσημέρι νά φάη. Βλέπει εκείνη τά χάλια, ρωτάει τήν κόρη τί είν' αυτά; Νά, λέει, πατέρα. Πήγε ή μάνα μου ν' ανοίξη τό σεντούκι νά βγάλη από μέσα τά χρυσάφια για νά κάμω ένα μαντίλι κ' έπεσε τό καπάκι και τή σκοτώσε. Κλαίγει ή καυμένος ο άντρας της, κλαίγει και μυρολογά τή γυναίκα του, ύστερα, με τά λόγια τής κόρης του παρηγορήθηκε πάλι, και ζούσαν σάν και πρώτα.

Σάν πέρασε κομμάτι καιρός, λέει μιά μέρα ή κόρη στον πατέρα: "Έρχεσαι, πατέρα, νά πάρης τή δασκάλισσα που μ' άγαπά αυτή ή γυναίκα, νά βάλλω και τή μάνα μου στον τόπο της; Κάνει, δέν κάνει, ή κόρη έκαμε τή γνώμη του πατέρα της, παντρεύτηκε αυτός, πήρε τή δασκάλισσα, περνούσαν πιά μέλι και γάλα τά πρώτα χρόνια. "Υστερα όμως, σάν έγιναν οι κόρες δυό, άρχισε ή δασκάλισσα νά ζηλεύει τήν προγονή, γιατί εΐταν ή δική της ή κόρη πολύ άσκημη. "Ο,τι έκαμε ή προγονή, τόν μπελά της έβρισκε. Γύρευε ή μητροιά άφορμή νά τή διώξη. Μιά μέρα, μαζεύει ένα κοφίνι ρούχα για πλύσιμο. Βάζει κ' ένα καλάθι μαλλι, παίρνει και τήν άγελάδα τους, έπειτα τή φωνάζει, και τής λέει: Νά, πάρε αυτά κι άμε στον ποταμό νά τά πλύνης. Κι' όσο νά στεγνώσουνε, νά κάμης ψιλό ψιλό τό μαλλι. Νά βοσκής και τήν άγελάδα, και πριχού βασιλέψη ο ήλιος νά είσαι εδώ, γιατί αν μείνης έξώρας θά σε διώξω. Τά παίρνει ή κόρη, πηγαίνει, και διαλογίζεται πώς θά τά ποοφτάξη αυτά όλα, νά γυρίση και νωρίς στο σπίτι. Πηγαίνει με δακρυσμένα μάτια, βγαίνει ίσια στον ποταμό, καθίζει νά ξεκουραστή, άκούει και περπατεί κάτι μέσα στα χορ-

τάκια και στις πρασινάδες του ποταμού. Γυρίζει νά δη, βλέπει μιάν άχελώνα. Σηκώνεται, πάει κοντά της, άρχίζει και λέει τά πάθια της στην άχελώνα, και κλαίει. "Εκεί που εΐταν άχελώνα, πετá τό καθούκι της και βγαίνει από μέσα μιá γριά. "Η κοπέλλα ζύπασε σάν τήν είδε. Μην τρομάξης, κόρη μου, τής λέει ή γριά, μόνο έλα νά μπαλώσης κομάτι τά ρούχα μου, και καταξερκίστηκα μέσα στους ποταμούς και στα κλαδιά. "Αμέ πώς νέρθω, θειά, λέει ή κοπέλλα, που έχω αυτά κι αυτά νά κάμω και πριχού βασιλέψη ο ήλιος, νά γυρίσω κιόλα, γιατί θά με διώξη ή μάνα μου; "Ελα, κόρη μου, κ' εγώ σε βοηθώ ύστερα και κάνεις τίς δουλειές σου.

Καθίζει ή κοπέλλα, τής βάζει δυό τρία μπαλώματα, έπειτα σηκώνεται. "Ελα, κόρη μου, κ' έρχει κι άλλα νά βάλης. "Οχι, θειά, και δε θά προκάνω. "Ελα, και μη νοιάζεσαι, κόρη μου, εγώ είμαι για σένα. Σεθαρρεύτηκε ή κοπέλλα, καθίζει και τή μπαλώνει και τή συμμαζεύει. "Υστερα σηκώνεται, και πηγαίνει στον ποταμό, τί νά δη! Τά ρούχα πλυμένα, τό μαλλι καμωμένο, και τήν άγελάδα χορτάτη και ζαπλωμένη εκεί στον ήλιο. Χριστέ και Παναγά, κάνει μονάχη της ή κοπέλλα. Ποιός μαθές τάκαμε αυτά; "Ο,τι έτοιμαζότανε νά τά πάρη νά φύγη νά κ' ή γριά πάλι φανερώνεται μπροστά της. "Ελα, θειά, νά δης, λέει ή κοπέλλα, που ήρθα και βρήκα καμωμένες τίς δουλειές μου. "Άραγες ποιός μ' άγκυούσε τόσο και με γλύτωσε απ' αυτόν τόν κύπο! "Η μοίρα σου, λέει ή γριά. Δέ σούλεγα εγώ νά μη νοιάζεσαι; "Ελα δά τώρα νά σε πάρω νά πάμε μαζί σπίτι σας, νά μην κουραστής μονάχη. Παίρνει ή γριά τήν κοπέλλα, τά ρούχα με τό κοφίνι κι ο,τι άλλο είχαν, και πηγαίνουν. "Εκεί που διαβαίνουν, βλέπει ή κοπέλλα ένα φως κ' έρχεται καταπάνω της, και τή λούζει από τή κορφή ως τά νύχια. Θαμπώσαν τά μάτια της, και τάκλεισε. "Άλλ' όσο νά περάση μιá στιγμή νά τά ξανανοίξη, χάθηκε ή γριά. "Ανοίγει ή κοπέλλα τά μάτια της, και βλέπει πούλαμπε όλη από πάνω ως κάτω. Δέν μπορούσε όμως νά ζηγήση τί εΐταν αυτά τά πράματα. Πού νά φανταστή πώς εΐταν ή μοίρα της εκείνη ή γριά!

Κόντευε πιά νά πάη και στο σπίτι τους. Φορτώνεται τό κοφίνι και τό καλάθι με τό μαλλι, δίνει τήν άγελάδα στη μέση της και πηγαίνει. Φτάνει στο σπίτι, χτυπά τήν πόρτα,

βγαίνει ή μητροιά νά δη ποιός είναι, τί νά δη! "Η προγονή της έλαμπε σάν τόν ήλιο. Με μιās αυτή κατίβασε τά μούτρα της από τή ζούλια. Γιατί άργησες, μωρή; τήν έρωτá. "Εκαμες ό,τι σουπα; "Όλα τάκαμα, άπαντα ή προγονή. "Αμέ τί χάλια είν' αυτά πώχεις; Δέν ξέρω, λέει, τί θές νά πής. Νά, τά μαύρα σου τά μούτρα θέλω νά πώ, γιατί είναι έτσι; "Αμέ τί έχω μαθές; λέει ή κόρη. Μήπως μουτζουρώθηκα στο καζάνι και στις φωτιές; Κάτι χειρότερη είσαι, λέει ή μητροιά. Εΐταν κανένας αυτό που πήγες; "Οχι, λέει ή κόρη. Μόνο μιá γριά εΐταν, κι αυτή με βοήθησε και γλύτωσα νωρίς. Δέ μίλησε αυτή, μα μέσα της έδαψε. Νά στείλω, λέει, κ' εγώ τήν κόρη μου νά πάη σ' αυτό τό μέρος. Περνούν καμπόσες μέρες, μαζεύει πάλι τά ρούχα αυτή, τά βάζει μέσ' στο κοφίνι, ύστερα φωνάζει τήν καλή της τήν κόρη, και τής λέει: Πάρε, κόρη μου, αυτά τά ρούχα, κι άμε κ' έσύ σ' αυτόν τόν ποταμό νά τά πλύνης, μα μη βιστής και κουραστής, δσα μπορέσης πλύνε. Τά παίρνει ή κόρη, πηγαίνει, κ' ή μάνα πιά τό καταχάρηκε που ήθελε νά ομορφήνη ή κόρη της σάν τήν προγονή, γιατί εΐταν πολύ μαύρη κι άσκημη. Πηγαίνει δά ή κόρη της, πηγαίνει, βγαίνει σ' εκείνο τόν ποταμό, καθίζει νά ξεκουραστή, νά, και βγαίνει μπροστά της κι αυτήνης μιá γριά. Καλημέρα, κόρη μου, τής λέει. Καλήσου μέρα, τής λέει ή κόρη. Τί κάνεις αυτού; "Εχω δουλειά, και δέν έχω καιρό για λόγια. "Ελα, κόρη μου, νάχης τήν ειλή μου, νά ράψης κομμάτι τά ρούχα μου, και δε βλέπω νά περάσω τή βελόνη. "Έρχεσαι να λείψης από τό κεφάλι μου, παλιόγεια, και σώνει τό δικό μου; "Εγώ έχω ν' άνάψω φωτιά, νά πλύνω ρούχα, κ' έσύ θές νά σου ραφω "Ελα, κόρη μου, κ' εγώ σε βοηθώ ύστερα και τά πλύνεις. Λείψε από τό κεφάλι μου, και δέν έχω καιρό νά κουβεντιάζω με τά ξεμωράματα. Καλό, λέει ή γριά. Νά σου παίξω κ' εγώ ένα παιγνίδι, νά τό θυμάσαι για πάντα. Τήν κακή ψυχή σου μέρα θά κάμης, λέγει πάλι αυτή κι άρχινά νά πλύνη. "Όσο νά πλύνη τά μισά, βράδιασε.

Τώρα τί νά κάμη. Βάζει τάπλυτα κάτω κάτω στο κοφίνι, και τά πλυμένα από πάνω, και τραβάει σπίτι. "Εκεί που διαβαίνει, σκοτεινιάζει άξερνα ο κόσμος, και γίνεται σά μεσανυχτα. Δέν έβλεπε νά περπατήση. Τρέξε και νά τρέξης, πήγε σπίτι κακώς έχοντας. Βροντά τήν πόρτα, εκείνη τήν ώρα έφριξε πάλι. Βγαίνει ή μάνα της, τί νά δη! Μαύρη

γαπημένο, που δέν πρόφτασε ή μάνα του νά τό χαρή. Τό είχε βαφτισμένο Μοιρίτα κ' έτσι τό βάφτισε από τήν άγάπη του στην Ελλάδα, γιατί τόνομα τό είχε άκούσει κάπου στους Κορρούς. "Υστερις από τό θάνατο τής "Ολιας, στοχάστηκε μάλιστα πώς φρόνιμα τό διάλεξε και ταίριαζε τό νόημα. Δένε πώς Μοιρίτα θά πη καλοπαντρευμένη κ' είναι τόνομα είδος έφιά για τό κορίτσι που τού τή δίνουν οι γονιοί του μαζί με τόνομα. Τής έκοτότανε κι ο δύστυχος "Αντρέας νά καλοπαντρευτή, όταν έρθη ο καιρός, νά μην πάρη άντρα σάν τόν μπαμπά της, άχάριστο άντρα, στραβό και που δέν έτρεξε στην άδωστημένη τή μητέρα, τήν ώρα όπου τόν ήθελε! Με τέτοια σκέψη έβρισκε άφορμή καινούρια νά τιμωρήση τόν έαφτό του, και τό χαϊρότανε ή συνείδησή του που στοχάστηκε τήν τιμωρία. Πού νά τό ξέρη τό μικρό, ή Μοιρίτα που ή ζηλεμένη, που νά τό ξέρη, πώς όταν τή φώναζε ο πατέρας, τή φώναζε με τήν ιδέα παιδεφτη ή ίδιος και με τόν πόθο, ή μοίρα της νά νά τήν προστατέψη; Λατρεία είχε ο "Αντρέας για τή Μοιρίτα. "Η λατρεία του για τήν "Ολια σά νά χύθηκε τώρα στο παιδί της. "Ο,τι κι αν τού έδινε ή Μοιρίτα, κανένα παιγνίδι, καμιάν άλλόκοτη ζουγραφίτσα, κλωστούλα ή χαρτάκι, όλα τάβαζε άπάνω

στα γραφεία του, τυχτικά, σοβαρά, όπως και τής "Ολιας του κάθε φυλαχτό, γιατί και τά χαρισματακια της μικρής του για φυλαχτά λές και τά είχε. Πολύ βασανίστηκε με τήν άναθορή της. Πώς νά τό καταφέρη; Μόνος του δέν μπορούσε νά ξαναπαντρευτή, από πιά μήτε του πέρασε από τό νού, ως είναι και γιά τό παιδί του. Θυσία που δε γίνεται. Συφώνησε τό λοιπί με τήν αδερφή του, δυό αδέρφια εΐτανε, ή "Αννα κι ο "Αντρέας, νάρθη σπίτι του και νά φροντίξη για όλα, για τό νοικοκυριό, τήν άναθορή και τά καθέκαστα. Χήρα κι άτεκνη, λόγος δέν ύπαρχε νάνηθη, τής άρεσε κιόλας, επειδή κ' εΐτανε άφωτισμένο τά δυό αδέρφια, ή "Αννα ένα δυό χρόνια μεγαλύτερη από τόν "Αντρέα. Σάν τίμια και φρόνιμη γυναίκα, θέλησε κι άφτη έννοείται νά πάρη άπάνω της ένα μέρος από τά έξοδα, δέν τής έλειπε και κάποια περιουσία, που άπαρχής τό είπε πώς θά πηγαινε κατόπι στανίψακια της.

Για τή Μοιρίτα εΐτανε ή "Αννα δέφτερη μητέρα. Παιδιά δέν άπάχτησε παιδιά της γενήκανε τά δυό του "Αντρέα, μάλιστα ή μικρή, γιατί ο γιός του ο Πάβλος εκείνο τόν καιρό σπούδαζε ναφτικός. Καλή καλή, όσο φαντάζεσαι, ή "Αννα είχε όμως κ'

ένα λαττωματάκι, μιá φεβερή άροσημάκι. Με δέν πρόφτανε νά τό καταλάβης, επειδή τή βοηθούσε στα παραμικρά και προπάντω στο νοικοκυριό, ή πιστή δούλα του σπιτιού, ή Κατινούλα. "Ετσι μετά φράζουμε ρωμαίικα τόνομα της, που εΐτανε Κατινική, δηλαδή μικρή Κικήνα, στην κελτική ντοπιολαλιά τής πατρίδας της εκεί κάτω, τής Μπρετάννιας. Στην Μπρετάννια πήγανε νά περάσουνε τό καλοκαίρι, τήν πρώτη χρονιά του γάμου, ή "Ολια κι ο "Αντρέας. Γυρέθανε δουλικό βρέθηκε ή Κατινούλα. Τήν πήσανε χιείσως κι από τότες, πάει νά πη εδώ κ' είκοσι χρόνια, τριάντα δυό χρονώ κοπέλλα τώρα, τους περτούσε, άρχίζοντας με τή σκούπα, σάν παιδάκι δώδεκα χρονώ που εΐτανε, όπου νά κατανητήση πρόσωπο, και πρόσωπο σημαντικό του σπιτιού. Τόφερε τό φυσικό της τόφερε κ' ή τύχη. "Ασπρή συνώδεψε τήν κερά της στο στερόν της τό ταξίδι; άφτη σφάλοιζε τά μάτια τής "Ολιας, άφτη τόλμησε κιόλας μιá μέρα, νά γράψη του άφέντη πώς πρέπει νάρθη; άφτη του τελεγράφησε σάν άκολούθησε τό κακό, άφτηνέ πρωτόειδε, όταν κατίβηκε είκοσι τέσσερις ώρες πιο άργά ο δύστυχος απ' ό,τι έπρεπε; άφτη φρόντισε για τή Μοιρίτα, για τώφανεμένο τό μωρό. Ξέρουμε τή λατρεία του "Αντρέα για τήν πε-

την κόρη τις σαν άραπίνα. Καλησπέρα μάνα. Καλώς την κόρη μου. Πώς τὰ πέρασε δὲ μοναχη σήμερα; Τί νὰ σοῦ πῶ, μάνα. Ὅσο ν' ἄψω τὴ φωτιά, νὰ πυρώσῃ τὸ καζάνι, νὰ πλύνω τὰ μισὰ τὰ ρούχα, βράδυνασε. Δὲν πρόφταξα νὰ τὰ τελειώσω. Ἔνοια σου, κόρη μου. Ἔσυ νάσαι κλέα. Εἶπαν ἡλίος αὐτοῦ πῶπλενες; Ὅχι, μάνα, πολὺ ὄμορφα εἶταν κ' ἴσκιος μὰ ἐγὼ δὲν ἀγροίκησα ὄμορφα, γιατί εἶχα δουλειά. Δὲν ἤρθε κανένας νὰ σέ βοηθήσῃ, Κἀὶ ποῖός ἤθελε νὰ μὲ βοηθήσῃ, μάνα; Μία παλιόγρια ἤρθε, κὶ αὐτὴ γιὰ νὰ μὲ μپοδίσῃ εἶτανε, γιατί ἤθελε νὰ τὴν μπαλώσω, κ' ἐγὼ δὲν εἶχα κειρὸ, κἀὶ θάμωσε μαζί μου κἀὶ μοῦπε πῶς θὰ μού παιζῆν ἓνα παιχνίδι νὰ τὸ θυμῶμαι γιὰ πάντα.

Ἡ μάνα μὲ μίας τὰ κατάλαβε, πῶς εἶταν ἡ μοῦρα της κὶ αὐτηνῆς, κἀὶ τὴν ἔκαμε τέτοια χάλια. Τίποτις ὄμως δὲν τῆς φανέρωσε ὡς τὴν γάδεβε κἀὶ τὴ φιλοῦσε, κἀὶ τῆς ἔλεγε: Μαυριδερό μου κόρη κἀὶ νόστιμη. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ χαλάσῃ τὴ νόστιμάδα σου. Κ' ἐκείνη δὲν εἶτανε γιὰ νὰ τὴ δῆ ἄνθρωπος τὴν ἀσκημά πού εἶχε. Τρώγουσαν πιά μέσα της κ' ἔλεγε, γιατί ἡ μὴ νὰ πάη κἀὶ νὰ γυρίσῃ τόσο ὄμορφη, κ' ἡ ἄλλη νὰ πάη κἀὶ νὰ γυρίσῃ τόσο ἄσκημη. Δὲ βραστοῦσε νὰ τὰ βλέπῃ πιά αὐτὰ, κὶ ἀποφάσισε νὰ διώξῃ τὴν προγονή. Τὴν παίρνει μιά μέρα ἀπὸ τὸ χεῖρ κἀὶ τῆς λέει: Πήγαινε, κἀὶ δὲν μπορῶ πιά νὰ σ' ἔχω μαζί μου.

Βγαίνει ἡ κοπέλλα κἀὶ φύγει. Πάει τὸ βράδου ὁ πατέρας, ρωτᾷ πῶς εἶναι. Νά, λέει ἡ μάνα. Δὲ σ' ἔλεγα ἐγὼ πῶς εἶναι παλιόκορίτσο; Ἀγάπησε ἓναν, κἀὶ τὸν πῆρε κ' ἔφυγαν. Τὸ πίστεψε κὶ αὐτός. Παγαίνει ἡ κοπέλλα ἐκείνη, παγαίνει, σκοτεινιάζεται ἄπάνω στὰ βουνά. Ἐκεῖ βλέπει μακριά ἓνα φῶς Παγαίνει καταπάνω στὸ φῶς, βγαίνει σ' ἓναν πύργο μπροστὰ θεόρατο. Φῶσις ἄπάνω κἀὶ κάτω ζέφυγε δὲ κόσμος.

Μπαίνει μέσα, τί νὰ δῆ! Ὀντάδες στρωμένοι μὲ καντιφένες, κρεββάτια χρυσά, σαμιντάνια ἀσημένια, πράματα ποὺ δὲν τὰ εἶδε στὸν ὕπνυ της. Ἄς καθήσῃ, λέει, νὰ δοῦμε ποῖός εἶναι ὁ νοικοκύρης ἐδῶ μέσα. Κάθετα ἡ κοπέλλα, κάθεται, ψυχῆ πούπετα. Ἐκεῖ πῶς καθότουμε, κοιμήθηκα. Σὰν ζύπνησε πιά εἶτανε μέρα. Ἐημέρωσε. Συλλογιέται αὐτὴ, συλλογιέται, τίνας μαθῆς εἶναι αὐτὰ τὰ καλά.

Σηκώνεται, ἀνοίγει τίς πόρτες τῶν ὄνταδιῶν, βρίσκει μέσα μαργαριτάρια, φλουριά, πράματα λογιῶν. Ἐκεῖ ἀκούει κ' ἔρχεται μιά βροντὴ πού τραντάζε ὄλος ὁ πύργος. Βγαίνει σ' ἓνα παραθύρι, βλέπει κ' ἔρχεται ἓνα μαῦρο σύννεφο καταπάνω στὸν πύργο. Ὅστερα ἀνοίγει τὸ σύννεφο κἀὶ βγαίνει ἓνας δράκος ἀπὸ μέσα. Αὐτὴ φοβήθηκε κἀὶ δὲν εἶξερε τί νὰ κάμῃ. Μπρὸς νὰ πάῃ ἢ πίσω. Τουρτούριζε πιά ἀπὸ τὸ φόβο της. Ὅστερα ἔρχισε τὰ κλάματα κἀὶ τὰ μυρολόγια κ' ἔλεγε: Ἄχ μαννούδα μου, πῶς εἶσαι, νὰ μὲ δῆς. Τὸ δικό σου τὸ κῆρμα πού σὲ σκότωσε

χωρὶς νὰ τὸ θέλω εἶναι, κ' ἤρθα σ' αὐτὰ τὰ χάλια. Τί νὰ κάμω τώρα, κἀὶ πῶς νὰ πάω νὰ κρυφτῶ. Κἀὶ δός του κ' ἔκλαιγε κἀὶ φώναζε. Τ' ἀκούγει αὐτὰ ὁ δράκος ἀπ' ἐξῶ, στέκεται κἀὶ διαλογίζεται, ἐπειτα σκύφτει κρυφὰ κἀὶ κοιτάζει. Καθὼς εἶδε ἐκείνη τὴν κοπέλλα πού ἔλαμπε σὰν τὸν ἥλιο, κὶ ἀκούσε ἐκείνη τὰ κατὰλόγια, ἄλλαξε γνώμη μὲ μίας, ἐκεῖ πού λογάριζε νὰ μπῆ μέσα νὰ τὴν κοματιάσῃ, κἀὶ νὰ τὴ φάῃ. Γιατί τὸ παλάτι ἐκεῖνο τὸ εἶχε σὰν παγίδα. Τόχτισε ἐκεῖ κἀὶ τὸ στόλισε, ὅποιος περνᾷ τὰχ νὰ λῆι, τί εἶναι τούτες οἱ ὄμορφιες, ἄς ἐμπῶ μέσα νὰ σεργιανίσω, κἀὶ τότες νὰ πηγαίνῃ ἐκείνος νὰ τὸν τρώῃ. Αὐτὴ τὴν κοπέλλα ὅμως δὲν ἀποκόπησε νὰ τὴ φάῃ, παρά ἐκεῖ πού εἶτανε δράκος, γένηκε ἓνα κληκαρι θεόμορρο, κἀὶ μπῆκε μέσα κἀὶ πῆγε μπροστὰ της, κἀὶ τὴ ρωτοῦσε ποιά εἶναι κἀὶ πῶς βρήθηκε ἐκεῖ. Εἶπε δὲ αὐτὴ τὴν ἱστορίαν της, μὰ ἡ καρδιά της ἔκανε τὰκ τὰκ ἀπὸ τὸ φόβο της, — νὰ δοῦμε ποῖός ἄλλος θὰ μπῆ μέσα!

Μὴ φοβᾶσαι, τῆς λέει, αὐτός. Ἐγὼ εἶμαι πού τὸ ὀρίζω αὐτὸ τὸ παλάτι. Κάθισε, γιατί κ' ἐγὼ εἶμαι μινάχος, νὰ ζοῦμε ἐδῶ μαζί. Τὸ δέχθηκε; Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ φοβήθηκε νὰ πῆ τὸ νάι. Κατόπι, σὰν εἶδε τὸν τρόπο τοῦ κληκαριῦ πῶς εἶταν ἡλερος κἀὶ δὲν εἶχε κατὸ σκοπὸ, τὸ δέχτηκε, κἀὶ στεφανωθῆκε κἀὶ ζούσανε μὲ μορφή κἀὶ μιά χαρὰ οἱ δυὸ εὖ βασιλιάδες. Ἀκούστηκε τὸ πρῶμα, τῆρα ἡ μητριὰ της πού τὴν εἶχε πῶς χάθηκε πιά, πῆγε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὴ ζούλια της, γιατί νὰ κλοπέσῃ ἢ προγονή, παίρνει μιά ἀρμαθιά δαχτυλίδια, τὰ φαρκωνέει, ὄστερα πηγαίνει κάτω ἀπὸ τὰ παναθύρια της, κἀὶ φωνάζει: Δαχτυλίδια καλά! Λάτε νὰ ψουνίστε. Φοροῦσε κἀὶ παλιόρουχα κ' εἶτανε σὰν ἀτσιγκάνα. Τ' ἀκούει ἡ προγονή της, στέρνει μὲ δούλα κἀὶ τῆς ἀγοράζει ἓνα. Τὸ βάζει στὸ χεῖρ της, περνᾷ λίγη ὥρα, λιγοθυμᾷ αὐτὴ. Τρέχουν οἱ δούλες, πολεμοῦν, τίποτα! Ἐρχεται ὁ ἀντρας της, ρωτᾷ τί ἔχει, τοῦ λέγουν πῶς ἀπὸ τὴν ὥρα πῶθαλε τὸ δαχτυλίδι: τάπαθε αὐτὴ.

Μὲ μίας αὐτὸς τὰ κατάλαβε, γιατί εἶταν καρδιογνώστης κἀὶ ἀρχινᾷ τὰ γιατρικά κἀὶ τὴ φέρνει στὸ νοῦ της. Περνᾷ κειρὸς, μαθαίνει ἡ μητριὰ πῶς ζῆ ἡ βασίλισσα ἄς τὴν ποῦμε πιά.

Κὶ ἀπορεῖ κἀὶ λέει πῶς ἔγινε κἀὶ ζῆ ἄκόμα. Σηκώνεται πάλι μιά μέρα κἀὶ παίρνει μιά ἀρμαθιά βραχιόλια κἀὶ τὰ φαρκωνέει πῶς πολὺ, κἀὶ τὰ παίρνει κἀὶ πηγαίνει. Φωνάζει πάλι: Βραχιόλια καλά, βγάτε νὰ πάρτε. Τ' ἀκούει ἡ βασίλισσα, στέρνει πάλι τίς δούλες της κὶ ἀγοράζουν ἓνα βραχιόλι. Καθὼς τῶθαλε λιγοθυμίσε πάλι κ' ἔπεσε σὰν πεθαμμένη. Τρέχουν αὐτῆς, φωνάζουνε, στέρνουνε, φέρνουν τ' ἀφεντικό τους, κἀὶ τὰ λένε καταπάνω εἶταν Αὐτὸς τὰ κατάλαβε πάλι κἀὶ τῆς παραγγέλει αὐτὴ τὴ φορὰ σὰ συνέφερε κ' ὄστερα, ἄλλη φορὰ νὰ μὴν ψουνίσῃ τίποτις ἀπὸ τὸ ὄρμιο. Ρωτοῦν ἀπὸ δῶ, ξε-

θαμμένη. Μὰ λατρεία μπορεῖ νὰ ποῦμε κἀὶ κείνο πού ἔνοιωσε μέσα της γιὰ τὴν κυρία της ἢ Κατινούλα. Τὴ λατρεῖτε κὶ ἀπρὸ πειθάνε, ὅσο τὴ λατρεῖτε ζωντανή. Τούς λόγους θὰ τοῦς μάθουμε κατόπι, ἅμα δηγηθῶμε τὰ ἱστορικὰ τῆς Κατινούλας. Κ' ἡ Κατινούλα, ὅπως ὁ Ἀντρέας, φανταζότανε πῶς τὴν προστάτεθε πάντα Ἐκείνη μὲ τὸν ἀπλοῖκό της τὸ νοῦ τὴν ἐβλεπε σὰν ἄγγελο ἀληθινὸ πού κάποτε τῆς γελούσε. Ἡ Μορίτα τὴν Κατινούλα ρωτοῦσε γιὰ τὴ μάνα. Ἡ Κατινούλα εἶτανε ἡ μόνη πού εἶχε τὴν ἀδεια κὶ ἀπὸ ὄν κ. Ἀντρέα νὰ ξεσκονίζῃ, νὰ συγχρῖξῃ τὰ γραφεῖα του κἀὶ τὸ ἐργαστήρι. Ἐπαίρνει τὰ πραγματικά της Ὀλιας ἓνα ἓνα κἀὶ τὰ ξανάβαζε ἀπαρῆλλαχτα στὴν ἴδια θέση. Ἐτυχε μάλιστα μιά δυὸ φορές νάνακατεστῆ ὁ Ἀντρέας στὴ δουλειά, κἀὶ νὰ θελήσῃ τὰχ νὰ τὴ διορθώσῃ γιὰ τὸ τάδε ἢ τὸ τάδε, πού δὲν τῶθαζε ὅπου ἔπρεπε, ἢ κἀὶ νὰ τάγγιζῃ μοναχός του στὸ συγγύρισμα.

— Ὅχι, Κύριε! τοῦ ἔλεγε. Δὲν πρέπει νὰ μπῆ ἐκεῖ. Ἀπὸ εἶναι τῆς Κυρίας. Κἀὶ τοῦ ἔκανε τὴν παρατήρησιν ἡ ἓνα παράξενος ὕφος, ξέθαξο κἀὶ ταπεινὸ, σοβαρὸ κὶ ἀποφασισμένον, μ' ἓνα σέβας ψυχόδακτο, σὰν ἱερέας πού σοῦ μιλεῖ γιὰ τὰχραντα μυστήρια. Τὸν τάραζε ὁ λόγος πολὺ

τὸν Ἀντρέα, γιατί τὸ κάτεχε ἡ Κατινούλα κἀὶ ποτέ της δὲν τὸ ξεχνούσε ποῖὸ πράμα εἶναι τῆς Κυρίας κἀὶ ποῖὸ δὲν εἶναι. Εἶναι τῆς Κυρίας! ὁ ἐνεστώτας πού συνήθιζε πάντα ἡ Κατινούλα σὲ τέτοια περίστασι, τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ χτυποῦσε περίεργα στάρσι, τόσο ἐμοιαζε σὰ νὰ ζοῦσε ἄκόμα ἡ Κυρία. Μεγάλῃ ἀφοσίωσιν τῆς εἶχε τῆς Κατινούλας εἶτανε κ' ἡ συχοχ, ἅμα ἡ Μορίτα βρισκότανε μαζί της, ἅμα τίς ἀκούγε ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι του κἀὶ τίς δυὸ στὸν μπαξέ ἢ στὴν ἀβλίτσα.

Ἡ Κατινούλα ἤξερε σωρὸ τραγουδιὰ, τὰ γαλλικά ἐκείνη τὰ δημοτικὰ τὰ τραγουδάκια, πού ὡς τόσο δὲν ξεδιακρίνει ποιά Μοῦσα τὰ γέννησε, ἡ ἔδωλη Μοῦσα τοῦ λαοῦ ἢ κανενὸς μισογραμματισμένου, κατὶ νόστιμα χαριτωμένα ξυπνωτικὰ τραγουδάκια πού θέλουσε φιλή φωνούλα κ' αἰσθημα φιλό. Τὸν παρηγοροῦσε στὴ μοναξιά του. Ἴσια ἴσια ἓνα πρῶτ, δυὸ βδομάδες προτοῦ φύγουνε γιὰ τὸ ξοχικό τους, ἐνῶ δούλεθε ὁ κ. Ἀντρέας, κοντοστάθηκε μιά στιμούλα, κἀὶ μὲ τὸ πόδι του ἔρχισε νὰ ρυθμίξῃ τὸ τραγουδάκι πού ἡ Κατινούλα κ' ἡ Μορίτα τραγουδοῦσανε ἀντάμα στὸν μπαξέ, κοντὰ στὸ ἐργαστήρι, μαζώνοντας γιὰ τὸ τραπέζι φρεσκα λουλούδια.

τάζουν ἀπὸ κεί, ἐμπῆκεν ποιά εἶταν αὐτὴ πού ζητοῦσε νὰ φαρκωνόσῃ τὴ βασίλισσα. Ἀγαλλικῶς ἀγαλλικῶς πέρασαν κἀὶ στὸ πατέρι τ' αὐτὴ τῆς γυναίκας του τὰ καμώματα, σηκώνεται μιά μέρα κἀὶ παει στὸ παλάτι. Καθὼς εἶδε τὴν κόρη του, τὴ γνώρισε κἀὶ τὴν ἀγκαλιάσε, κ' ἔκλαιγαν κὶ οἱ δυὸ τους. Ἄχ, πατέρι, ἔλεγε ἡ κόρη, τί σὰς ἔκαμα κἀὶ μὲ διώξατε; Ἐσεῖς γιὰ κακὸ μου τὸ κάματε, ἀμ' ἐμένα μου βγήκε σὲ καλὸ. Δὲς πῶς ἤρθκ, κἀὶ τί ἔγινε. Ἄχ, κόρη μου. ἔλεγε ἐκεῖνος. Κρυφὰ ἀπὸ μένα ἡ μητριὰ σου τῆκανε αὐτὰ, κἀὶ σὲ μένα ἔλεγε ἄλλο. Ξηγηθῆκεν πιά πατέρας κόρη κἀὶ γαμπρός, συμφωνοῦνε, πᾶν κ' οἱ τρεῖς σπῖτι τῆς δασκάλας, τὴν παίρουν ἀπὸ τὸ χεῖρ κἀὶ τὴ διώχτουνε; γιὰ νὰ μὴν τὴ σκοτώσουν πικ. Ὅστερα παίρουν τὴν κόρη της κἀὶ πηγαίνου ὄλο στὸ παλάτι, κἀὶ ζοῦν κἀὶ βασιλεύουν, κ' ἐκείνη γαῖζει ἄκόμα μέσα στους ἄρμους κἀὶ ζητᾷ τὴν κόρη της πού τὴν ἔχουνε στὸ παλάτι κἀὶ συγχρῖξῃ ὄνταδες κἀὶ κρεββάτια.

Μόλιθος 20—11—06
ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

ΟΤΙ ΒΛΕΠΕ

Στὰ γραφεῖα τοῦ Νομᾶ πουλιοῦνται τὰ ἐργα τοῦ κ. Κ. Παλαμά «Ἰαμβοὶ κἀὶ Ἀνάπαιστοι, Τρισεύγενη, Ἰράματα, κἀὶ Ἀσάλευτη Ζωὴ» τέσσαρα βιβλία δηλ. 6 δραχμῆς, ἀντὶ 12 πού πουλιοῦνται σὲ ἀ βιβλιοπωλεῖα.
— Ὅσοι μᾶς τὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, πρέπει νὰ σταίλου κ' ἓνα φράγκο ἄκόμα γιὰ ταχυδρομικά.
— Στὰ γραφεῖα μᾶς πουλιοῦνται κἀὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἡλία Σταύρου «Θρησκεία κἀὶ Πατριδασμικὰ δραχμῆ». — Ὁ φίλος κ. Ζ. Φυτίλης μὲ τὸν κεινοῦριό ἄνθρωπο κἀὶ κεινοῦριον δρᾶμα μᾶς ἔστειλε ἀπὸ τὴν Πόλιν.
— Εἶναι τὸ τέταρτον δρᾶμα πού τυπώσιν κἀὶ λαγετικὴ «Χτισμένο στὸν ἀμμον» ὅστις τέσσαρες πρῶτες του ξειδιπλώνεται μὲ τέχνη ἓνα σπουδαῖον κοινωνικὸν ζήτημα.
— Ὁ κ. Κ. Θεοτόκης εἶχε τὴν κηλοσύνη νὰ μᾶς σταίλει τελευταῖα τὸν «Κατακλυσιῶν» (ἀπὸ τὴ Μεγαβαράτα) κἀὶ τὰ «Ἐρωτικὰ τραγούδια τοῦ Ἀμαρῶν», μεταφρασμένα ἀπὸ τὰ Σανακριτικά. Τὰ τραγουδιὰ τοῦ Ἀμαρῶν θὰ τὴ τυπώσουμε στὸ φύλλον τῆς ἄλλης Κυριακῆς κἀὶ τὴν «Κατακλυσιῶν» ἀργότερα.
— Ὅτι ζητᾷ ὁ κ. Παλαμάς στὸ σημερινὸ ἄρθρον του, ἓναν πίνακα δηλ. γιὰ ὄλα τὰῦρα, ποιήματα, ἀγγήματα κλπ. πού δημοσιεύθηκαν στὰ τέσσαρα παραμένονα χρόνια τοῦ «Νομᾶ», ἀπορίσισε νὰ τὸ κείνη ὁ πολύτιμος συνεργάτης μας Νίκος Βεῆς, ὁ ἀκούρατος, κἀὶ κατὰ τὸ Μῆρτη μᾶς τὰζει πῶς θὰν τὸν ἔγε: ἕτοιμο τὸν πίνακα.
— Ὅταν ἕτοιμασε ὁ πίνακας, θὰ τυπωθεῖ χωριστὰ, σὰν ζωφύλλον, κ' ἔτσι θὰ μποροῦνε νὰ τὸν δέσουνε μαζί μὲ τὸν τέταρτον χρόνον, ὅσο κρατοῦνε νεντὰ τοῦ «Νομᾶ».
— Πίνακας τέτοιους θὰ δημοσιεύουμε ταχτικά δῶ κὶ ὄμπρὸς δταν τελιῶνε ὁ κείθε χρόνος.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Π. Γν. Ἀλεξάνδρεϊα. Λάβετε ἀπὸ τὸν κ. Σ. Π. φρ. χ. 10, τὴ συντρομὴ τοῦ 1905 κἀὶ σ' εὐχαριστοῦμε.— κ. Μ. Ηουρ. στὸν Πειραιά. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 1907 κἀὶ σ' εὐχαριστοῦμε.

Filles du hameau,
Laissez vous conduire,
Dedans mon bateau
Tout au fil de l'eau.
Gai, gai, faut passer l'eau,
Faut pas mourir le chagrin qui t'inquiète.
Gai, gai faut passer l'eau
Chagrin d'amour n'entre pas au bateau.
Du fond du vallon
La jeune Suzon,
Qui rêve genlette.
Entend la chanson.
Gai, gai, faut passer l'eau,
Faut pas mourir le chagrin qui t'inquiète
Gai, gai, faut passer l'eau,
Chagrin d'amour n'entre pas au bateau.
De la pauvre enfant
La peine secrete
Venait d'un amant
Qui fait inconstant.
Gai, gai, tout en voguant
Le batelier consola la pauvrete.
Gai, gai, tout en voguant,
Chagrin d'amour s'en fut au gri du vent.
(ἀκολουθεῖ)